8
Dárcovství orgánů v Nizozemsku

14
Martin Mesršmíd: Digitální služby zjednodušují život

28
Bedřich Moldan: Každý může dělat alespoň něco

31
Kam míří turisté v Česku

34
Dokončené byty stále na dobré vlně

STATISTIKA&MY

ČASOPIS ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU

11–12 | 2024 – ROČNÍK 14

TÉMA

Statistika odpadů

- V průměru 5 tun odpadů na obyvatele Evropské unie
- V EU se využívají dvě třetiny odpadů
- Nebezpečné plasty lidé odmítají

39 mil. tun

činila produkce odpadů v Česku v roce 2022.

Největší podíl na produkci odpadů u nás má stavebnictví. Pochází z něj 43,8 % z celkového množství odpadů.

statistikaamy.csu.gov.cz

CO A JAK DĚLÁME

01 POSKYTUJEME DATA

- Webové stránky
- Veřejné databáze (DataStat)
- Statistický geoportál
- Publikace
- Analýzy
- Mobilní aplikace
- Informační služby
- Registry
- Sociální sítě
- Časopisy
- Experimentální statistiky
- SafeCentrum
- Statistická knihovna

02 SBÍRÁME DATA

Administrativní zdroje

Podniky

Domácnosti

03 SPOLUPRACUJEME

Široká veřejnost
Média a novináři
Partneři
- Státní správa
- Samospráva
- Česká národní banka
- Mezinárodní organizace
- Eurostat
- Národní statistické úřady
- Vlastníci soukromých dat

Odborní uživatelé
- Analytici
- Firmy
- Zájmové skupiny
- Akademická sféra
- Výzkumné a vědecké instituce

04 JSME PROFESIONÁLNÍ

- Všem stejné informace ve stejný čas
- Ochrana důvěrných údajů
- Nezávislost
- Objektivita
- Přesnost a spolehlivost
- Profesionalita

05 ZPRACOVÁVÁME DATA

- Anonymně
- Bezpečně
- Vědeckými metodami
- Web scraping
- Machine learning
- Big data

06 REALIZUJEME SČÍTÁNÍ

- Zapojeni všichni obyvatelé České republiky
- Nejdetailnější výsledky až do úrovní obcí
- Unikátní přehled o vývoji české společnosti
- Výsledky ve formátu otevřených dat
- Data v mapách (geoportál)

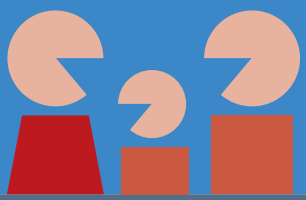

07 ZPRACOVÁVÁME VOLBY

- Prezidenta republiky
- Do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR
- Do Senátu Parlamentu ČR
- Do krajských zastupitelstev
- Referendum o vstupu ČR do EU
- Do zastupitelstev obcí
- Do Evropského parlamentu

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD

ČSÚ – dobré místo pro práci

Mnoho zajímavých témat na konec roku

Vážené čtenářky,
vážení čtenáři,

v prosincovém vydání časopisu jsme se zaměřili na statistiku odpadů. Jde o důležité téma v rámci našich snah o cirkulární ekonomiku, tedy o co nejmenší zatěžování planety tím, co na ni přirozeně nepatří. Český statistický úřad se problematice přesného zachycování tvorby a užití odpadů v uplynulých letech intenzivně věnoval ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí, a výsledkem je kvalitní statistika splňující mezinárodní standardy. Právě statistická data jsou nezbytná, abychom byli schopni vést kvalifikovanou debatu o tom, do jaké míry zatěžujeme životní prostředí, a abychom mohli dělat cílená opatření ke snížení této zátěže. Kromě cenných dat a analýz vám v tomto čísle přinášíme rozhovor s profesorem Bedřichem Moldanem, prvním ministrem životního prostředí České republiky a také dlouholetým členem České statistické rady. Druhý rozhovor je tradičně na jiné téma, tentokrát jsme oslovili Martina Mesršmída, ředitele Digitální a informační agentury. Povídali jsme si s ním zejména o činnosti agentury a o problémech a výzvách, kterým čelí.

Mimo hlavní téma řadu z vás nepochybně zaujme analýza působení osob s cizím občanstvím na českém trhu práce. Největší část pracujících cizinců tvoří nepřekvapivě občané Ukrajiny. V článku najdete zajímavé údaje o rozdílech v jednotlivých cizineckých skupinách co se týče věku, pohlaví, vzdělání nebo odvětví, v nichž pracují. Dále na následujících stránkách přinášíme výsledky integrovaného šetření v zemědělství a informace o vývoji v bytové výstavbě nebo využívání mobilních telefonů. Analyzujeme také turistickou návštěvnost jednotlivých regionů České republiky a přinášíme přehled nejnavštěvovanějších turistických cílů v minulých letech. Zkrátka jako každý měsíc nabízíme spoustu zajímavého čtení.

Protože jde o poslední letošní vydání, přeji vám krásné svátky a hodně štěstí do nového roku.

MAREK ROJÍČEK
předseda ČSÚ

STATISTIKA ODPADŮ

19 V průměru 5 tun odpadů na obyvatele
22 V EU se využívají téměř dvě třetiny odpadů
24 V bateriích plníme evropské cíle
26 Staré pneumatiky se stávají surovinou
27 Nebezpečné plasty lidé odmítají

UDÁLOSTI

4 Jednal poradní orgán ČSÚ
4 Český statistický úřad navštívil prezident republiky
5 O výzvách pro statistiku se jednalo v Tallinnu
5 Workshop ke konjunkturálním průzkumům
5 Pomoc postiženým povodní
6 Počty a zaměření firem na mapách
6 Statistici pro studenty
6 Prezentace v Jihlavě

ZE SVĚTA

8 Dárcovství orgánů v Nizozemsku
9 Jak se daří rybolovu v Saúdské Arábii
9 Elektřina je v silniční dopravě v EU stále na chvostu

STATISTIKA ODVĚTVÍ

10 Rekordní odstřely spárkaté zvěře
12 Zemědělců ubývá, obhospodařovaná plocha se zmenšuje

ROZHOVOR

14 Digitální služby zjednodušují život občanům a zvyšují efektivitu státu
28 Každý může dělat alespoň něco

LIDÉ A SPOLEČNOST

18 Mobilní volání a internet

ANALÝZA

31 Kam míří turisté v Česku
34 Dokončené byty stále na dobré vlně

TRH PRÁCE A SOCIÁLNÍ STATISTIKY

36 Bez cizinců to už nepůjde

MAKROEKONOMIKA A FINANCE

39 Podíl výnosů z daní na HDP se v EU snížil

KRÁTCE

ČSÚ uzavřel dohodu se statistickým úřadem Kosova k zajištění studijní návštěvy kosovských statistiků na téma statistiky cestovního ruchu.

ČSÚ jedná o spolupráci se společností GISAT na projektu zpracování evropských družicových dat Sentinel (Copernicus) pro vybrané indikátory udržitelného rozvoje. Projekt je zaštiťován Evropskou kosmickou agenturou ESA.

V říjnu proběhlo výroční jednání ČSÚ s ČNB. Zástupci obou institucí hovořili zejména o revizi klasifikace NACE, o předběžném odhadu spotřebitelských cen a o připravované změně zákona o účetnictví a jejím dopadu do statistiky.

ČSÚ navštívili zástupci statistických úřadů z Albánie. V Praze se domlouvali na oblastech, v nichž by tamější statistici mohli přebírat znalosti od zkušenějších českých kolegů.

V listopadu byla zveřejněna ve Sbírce zákonů vyhláška č. 325/2024 Sb., o Programu statistických zjišťování na rok 2025.

bit.ly/3UNBZ1y

Jednal poradní orgán ČSÚ

Česká statistická rada ocenila zavádění inovací i komunikaci ČSÚ s uživateli.

V pátek 18. října zasedala Česká statistická rada. Projednala program statistických zjišťování a návrh rozpočtu ČSÚ na rok 2025. Seznámila se s výsledky metodického auditu satelitního účtu neziskových institucí a strategií externí komunikace úřadu.

Výsledky auditu satelitního účtu neziskových institucí představila členům rady prof. Stanislava Hronová z VŠE, která vedla externí auditní skupinu. Konstatovala, že tato statistika odpovídá po metodické stránce požadovaným normám a pravidlům. Základní doporučení z auditu se týkají především zpřesnění definic, změn zařazení vybraných skupin jednotek a sjednocení pojmového aparátu. Řadu těchto zlepšení ČSÚ již realizoval, další budou postupně zaváděny v budoucnu.

Při projednání programu statistických zjišťování na rok 2025 proběhla diskuze o dopadech inovací zaváděných úřadem jak na respondenty, tak i na procesy úřadu. ČSÚ se v posledních letech velmi aktivně věnuje akvizici administrativních a alternativních zdrojů dat, problematice webscrapingu, scanner dat či personalizace statistických formulářů, analýze možností redukce výkazů a snižování výběrových souborů. Úřad také realizuje plány v oblasti napojení na podnikové informační systémy a využití vznikajícího propojeného datového fondu a veřejného datového fondu. Analyzuje i možnosti využití družicových snímků pro odhady sklizní. To všechno klade významné nároky na infrastrukturu a rozšiřování kvalifikace odborných zaměstnanců. Vzhledem k omezeným rozpočtovým možnostem jsou tyto inovace financovány z externích, především evropských zdrojů. S ohledem na jejich rozsah je v návrhu rozpočtu na rok 2025 ve srovnání s předchozími lety plánován rekordní objem investic.

Úřad je velmi aktivní v komunikaci statistických výstupů a posilování statistické gramotnosti tak, aby se data dostávala k co nejširšímu okruhu možných uživatelů a byla co nejvíce srozumitelná. Tyto aktivity realizuje výhradně vlastními silami, a od roku 2010 získal v této oblasti přes čtyři desítky různých odborných ocenění. Ve srovnání s ostatními vrcholnými úřady státní správy má nejvyšší sledovanost na sociálních sítích X a Instagram. Česká statistická rada vysoce pozitivně ohodnotila aktivity ČSÚ na poli externí komunikace a konstatovala, že významně přispívají k budování a udržování image odborné a důvěryhodné instituce.

Český statistický úřad navštívil prezident republiky

Prezident ocenil profesionalitu práce ČSÚ a nezávislost výstupů.

Prezident Petr Pavel se přímo v sídle ČSÚ v Praze seznámil s prací statistiků a s výstupy, které poskytují politikům, státním orgánům i široké veřejnosti. V doprovodu předsedy úřadu Marka Rojíčka si mimo jiné prohlédl technologické zázemí budovy, výpočetní centrum a volební zpracovatelský sál. Zastavil se také v prostorách, kde jsou vystaveny historické sčítací stroje, publikace a další artefakty upomínající na vývoj a užití statistiky v minulosti. Po skončené exkurzi jednal prezident republiky Petr Pavel s předsedou ČSÚ o současných tématech české a evropské oficiální statistiky. Na konci návštěvy prezident ocenil profesionalitu ČSÚ a vyzdvihl důležitost oficiální nezávislé statistiky pro dobrou správu věcí veřejných a správné rozhodování založené na faktech.

O výzvách pro statistiku se jednalo v Tallinnu

Letošní ročník tradiční konference předsedů národních statistických úřadů DGINS 2024 se konal v hlavním městě Estonska.

Ústředním tématem bylo tentokrát „Mapování nových hranic oficiální statistiky" a přednášející hovořili např. o spolupráci statistických úřadů s akademickým sektorem, veřejnými institucemi, ale také se soukromými vlastníky a uživateli dat. Probíraly se rovněž způsoby zveřejňování dat a servis, který by měly národní statistické úřady k datům poskytovat. Rychlý vývoj technologií a měnící se potřeby uživatelů staví před oficiální statistiku nové výzvy, které je třeba překonávat. To na jedné straně od statistiků vyžaduje inovativní přístup a zavádění nových postupů a metod, na druhé straně je však důležité zachovávat nezávislost a nestranný přístup i vysokou kvalitu a validitu oficiálních statistických dat.

ČSÚ na konferenci reprezentovali předseda Marek Rojíček a ředitelka odboru legislativy a mezinárodní spolupráce Marcela Ernest Jindrová, kteří se také zúčastnili navazujícího jednání Výboru pro evropský statistický systém.

Workshop ke konjunkturálním průzkumům

Pracovního setkání evropských statistiků se aktivně zúčastnila i zástupkyně ČSÚ.

V říjnu se v Bruselu konal 11. společný workshop Evropské komise a OECD o aktuálních trendech v podnikatelských a spotřebitelských průzkumech. Obsah byl tentokrát zaměřen na průzkumy podnikatelských a spotřebitelských tendencí, jež hrají klíčovou roli při monitorování ekonomických podmínek a predikci krátkodobého hospodářského vývoje. Český statistický úřad na workshopu reprezentovala Anastasija Neradová z oddělení konjunkturálních průzkumů, která účastníky seznámila s výsledky své práce mapující hnací síly spotřebitelské důvěry v eurozóně a ukázala, jak postpandemické podmínky a makroekonomické faktory ovlivňují chování spotřebitelů. Tato prezentace byla součástí sekce zaměřené na využití dat z průzkumů v současném ekonomickém prostředí. Workshop se věnoval i dalším tématům, např. využívání podnikatelských průzkumů pro aktuální ekonomickou analýzu, identifikaci bodů obratu a sledování hospodářského cyklu nebo metodickým otázkám spojeným s průzkumy. Zástupkyně ČSÚ se rovněž zúčastnila jednání vyhrazeného pro partnerské instituce programu Business and Consumer Surveys, na němž se ČSÚ podílí.

Každoroční workshop je důležitou platformou pro sdílení zkušeností a poznatků v oblasti konjunkturálních průzkumů a nenahraditelným zdrojem námětů pro budoucí inovace, zkvalitňování výstupů a harmonizaci metodik.

Pomoc postiženým povodní

Zaměstnanci ČSÚ uspořádali dobročinný statistický brunch, jehož výtěžek věnovali na pomoc postiženým zářijovými povodněmi.

V rámci akce zaměstnanci nejprve doma připravili nejrůznější dobroty sladké i slané kuchyně či výpěstky ze zahrady a přinesli je nabídnout kolegům do práce. Tam potom měli všichni možnost tyto dobroty ochutnat nebo si případně i odnést část z nich domů, a jako odměnu věnovat libovolnou peněžní částku na zvolený dobročinný účel. Letos statistici podpořili projekt Okamžitá pomoc zaplaveným útulkům, na který se podařilo vybrat 24 264 Kč, a projekt Pomozte nám znovu rozjet výrobu ve Slezské tvorbě Opava, na jehož konto poslali 15 000 Kč.

Počty a zaměření firem na mapách

Statistický geoportál se rozšířil o ukazatele z Registru ekonomických subjektů.

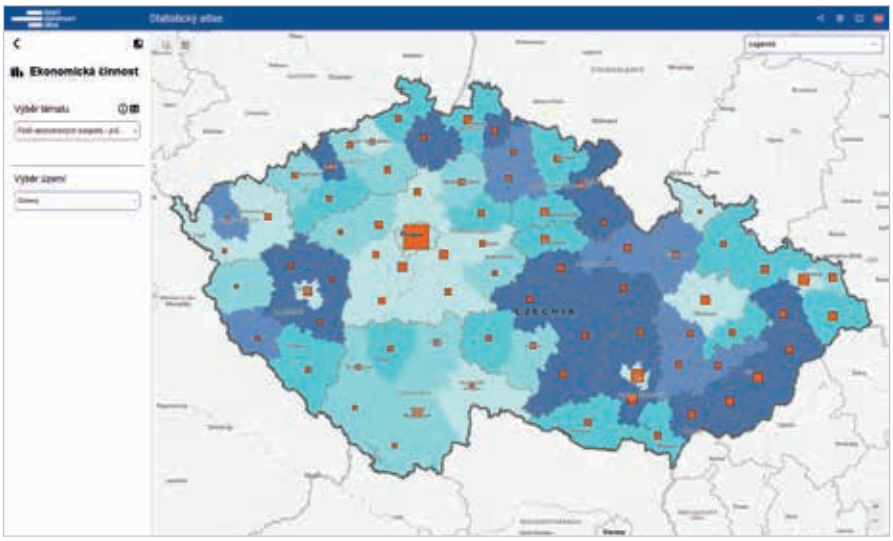

Do obsahu Statistického geoportálu ČSÚ přibyla nová skupina map zaměřených na ukazatele z Registru ekonomických subjektů. Na celkem 119 mapách je možné zobrazit počty ekonomických subjektů (firem a institucí) se zjištěnou aktivitou podle vybrané právní formy, velikostní kategorie či převažující ekonomické činnosti podle adresy jejich sídla.

Tematické mapy jsou k dispozici v sekci Statistický atlas v oddíle Statistické registry. Uživatelům nabízejí například pohled na územní rozložení ekonomických subjektů se zjištěnou aktivitou v různých oborech činnosti nebo porovnání územních oblastí podle koncentrace menších či větších podniků. Sledovat lze i vzájemné podíly ekonomicky aktivních subjektů podle právní formy. V této souvislosti je potřeba upozornit, že všechny subjekty jsou lokalizovány podle adresy sídla podniku.

Statistická data jsou dostupná jak za tradiční územní členění od úrovně základních územních jednotek až po regiony soudržnosti, tak i za pravidelné kilometrové čtverce (gridy) a vztahují se k 31. prosinci 2023.

geodata.csu.gov.cz

Statistici pro studenty

Zástupci ČSÚ představili studentům kvalitní zdroje dat a výsledků statistických šetření.

Pracovníci odboru informačních služeb a Krajských správ ČSÚ pro Středočeský a pro Liberecký kraj počátkem listopadu přednášeli studentům bakalářského a navazujícího magisterského programu Provozně ekonomické fakulty České zemědělské univerzity v Praze. Setkání organizovala Katedra managementu a marketingu. Přednášející seznámili studenty s činností ČSÚ a se statistickými šetřeními, které provádí a jejichž výsledky zpracovává. Představili jim také strukturu datových a metodických výstupů ČSÚ, které lze využít jako zdroje dat pro seminární a diplomové práce. Studenti si prohlédli nové webové stránky úřadu a získali informace o Veřejné databázi ČSÚ, Statistickém geoportálu, otevřených datech a o webu Sčítání.cz. Mnohé z nich zaujaly také mobilní aplikace, tištěná publikace Česko v číslech a časopis Statistika & My.

Prezentace v Jihlavě

S činností a výstupy ČSÚ se mohli seznámit také studenti Vyšší odborné školy sociální v Jihlavě.

S prezentací s názvem „Co (ne)víme o ČSÚ“ zde vystoupila ředitelka Krajské správy ČSÚ Jitka Číhalová. Posluchači tak získali podrobné informace o struktuře ČSÚ a jeho krajských správ, o prováděných šetřeních a o publikovaných datech. Jitka Číhalová hovořila rovněž o tematických výstupech úřadu, o zpracování výsledků voleb či o průběhu a výsledcích sčítání lidu, domů a bytů. Představila také grafické výstupy ze zjišťování životních podmínek a příjmů domácností (EU-SILC), Statistický geoportál a mobilní aplikaci ČSÚ, která nabízí mj. informace o krajích, česká NEJ nebo data o konkrétní obci podle aktuální polohy na mapě. Na závěr účastníci setkání obdrželi odkazy na veřejně dostupné zdroje statistických dat.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD

VŠE VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

POSTER COMPETITION ISLP

PŘIHLASTE SE DO MEZINÁRODNÍ SOUTĚŽE O NEJLEPŠÍ STATISTICKÝ PLAKÁT

Posláním projektu je podporovat, vytvářet a spolupodílet se na aktivitách podporujících statistickou gramotnost po celém světě.

Při vytváření statistického plakátu si žáci a studenti osvojí sběr statistických dat, způsoby a možnosti jejich zpracování a prezentaci výsledků výzkumu.

PRO KOHO JE SOUTĚŽ URČENA?

ŽÁKŮM DRUHÉHO STUPNĚ ZÁKLADNÍCH ŠKOL

STUDENTŮM STŘEDNÍCH ŠKOL

STUDENTŮM BAKALÁŘSKÝCH PROGRAMŮ VYSOKÝCH ŠKOL

KOLIK ČLENŮ MOHOU MÍT SOUTĚŽNÍ TÝMY?

JEDNOHO AŽ PĚT

JAKÉ JE TÉMA LETOŠNÍHO ROČNÍKU?

LIBOVOLNÉ

Více informací, včetně termínů, naleznete na: **www.czso.cz/stat_gramotnost/**
Kontakt: **statistickyplakat@czso.cz**

KRÁTCE

Ze studie tureckého statistického úřadu vyplývá, že míra odlivu mozků u absolventů vysokých škol v roce 2023 byla 2,0 %. Od roku 2015 tak došlo k nárůstu pouze o 0,4 p. b., což je mnohem méně, než se předpokládalo. U absolventů-mužů činila míra odlivu mozků 2,4 %, zatímco u žen 1,6 %. K oborům vzdělávání a odborné přípravy s nejvyšší mírou odlivu mozků patřily informační a komunikační technologie (6,8 %), strojírenství, výroba a stavebnictví (4,4 %) a přírodní vědy, matematika a statistika (2,6 %). Mladí lidé s čerstvým diplomem nejčastěji mířili do Spojených států (21,4 %), Německa (17,5 %), Velké Británie (11,2 %), Nizozemska (6,9 %) či Kanady (4,9 %).

bit.ly/481WHQt

Míra úspor domácností v eurozóně byla ve druhém čtvrtletí roku 2024 na úrovni 15,7 % oproti 15,2 % v prvním čtvrtletí. To lze vysvětlit tím, že hrubý disponibilní důchod rostl o 0,8 %, tedy rychleji než spotřeba (+0,2 %). Zároveň se míra investic domácností mezi prvním a druhým čtvrtletím v eurozóně snížila z 9,3 % na 9,2 %, protože tvorba hrubého fixního kapitálu se snížila o 0,6 %, zatímco hrubý disponibilní důchod vzrostl o 0,8 %.

bit.ly/4gVbb8X

Dárcovství orgánů v Nizozemsku

Na začátku roku 2024 bylo v nizozemském národním registru dárců orgánů zapsáno 10,6 mil. osob starších 18 let, které aktivně vyjádřily svou vůli ohledně dárcovství.

EVA HENZLEROVÁ
odbor komunikace

Před rokem 2020 vyžadoval registr dárců, aby se lidé pro posmrtné darování orgánů a tkání aktivně rozhodli. Ti, kteří se nerozhodli, nebyli do registru zařazeni. Registr na začátku roku 2020 obsahoval 6,9 milionu záznamů. Zákon o dárcovství z poloviny roku 2020 však stanovil, že všichni obyvatelé Nizozemska starší 18 let, pokud svou preferenci nezaregistrují, mají být do registru dárců zařazeni jako osoby, které „nemají námitky proti dárcovství orgánů". Od doby novelizace tohoto zákona jsou tedy považováni za potenciální dárce orgánů.

Aktivně udělený souhlas s dárcovstvím orgánů mělo v roce 2024 celkem 4,8 milionu dospělých osob, což je o 1 milion více než v roce 2020. Nesouhlas aktivně vyjádřilo 4,3 milionu lidí, to je o 2 miliony více než v roce 2020. Dalších 1,5 milionu registrovaných vyjádřilo vůli, aby o případném dárcovství orgánů rozhodl jejich jménem někdo jiný.

Nad tyto aktivně se projevující osoby bylo na začátku roku 2024 v registru vedeno dalších 3,3 milionu osob, které své preference nevyjádřily, a jsou tedy vedeny jako osoby, které nemají námitky proti darování orgánů.

K 1. lednu 2020, kdy ještě platil starý zákon o dárcovství, mělo svou preferenci v registru dárců zapsanou 49 % nizozemské populace starší 18 let. K 1. lednu 2024 se tento podíl zvýšil na 72 %.

PRO DÁRCOVSTVÍ JSOU ČASTĚJI RODILÍ NIZOZEMCI

Dospělí lidé jiného než nizozemského původu téměř dvakrát častěji než Nizozemci uvedli, že nechtějí být dárci. Z dospělých osob nizozemského původu, které zaregistrovaly svou volbu v registru dárců, jich 34 % nedalo v roce 2024 souhlas k dárcovství orgánů. Mezi dospělými osobami jiného než nizozemského původu to bylo 64 %. Nejčastěji nesouhlasily s dárcovstvím orgánů osoby marockého nebo tureckého původu (96, resp. 89 %). Nejmenší míra nesouhlasu byla mezi osobami pocházejícími z jiných evropských zemí nebo z Indonésie (45 %).

Skutečnost, že lidé jiného než nizozemského původu nejsou tak ochotní stát se dárci, může vést k nedostatku dárců pro tuto skupinu. Šance na nalezení vhodného orgánu je nejvyšší v případě, že příjemce i dárce pocházejí ze stejné etnické skupiny.

Dospělí, kteří nejsou nizozemského původu a narodili se v zahraničí nebo mají oba rodiče narozené v zahraničí, častěji odmítají souhlas s dárcovstvím orgánů než dospělí narození v Nizozemsku nebo s jedním rodičem narozeným v Nizozemsku.

Z osob narozených v Surinamu se 78 % rozhodlo nedat souhlas s dárcovstvím. U narozených v Nizozemsku, ale s oběma rodiči narozenými v Surinamu, činil tento podíl 76 %. U lidí, jejichž jeden rodič se narodil v Surinamu a druhý v Nizozemsku, byl tento podíl významně nižší, a sice 53 %.

Každý, kdo je zařazen do registru dárců, může svou volbu kdykoli změnit. V období od 1. ledna 2022 do 1. ledna 2024 změnilo svou preferenci z aktivního souhlasu na nesouhlas více než 20 tisíc dospělých osob, zatímco 6 tisíc osob změnilo svou preferenci opačným směrem.

bit.ly/4h1wuWb

Jak se daří rybolovu v Saúdské Arábii

Saúdská Arábie bývá vnímána často jako pouštní království a trochu se zapomíná, že je obklopena mořem.

Statistiky z oblasti rybolovu za rok 2023 ukazují, že množství úlovků z moří dosáhlo více než 74 tis. tun, z toho bylo přibližně 47 tis. tun z Arabského zálivu a více než 27 tis. tun z Rudého moře. Meziročně to představovalo 16% nárůst.

V odvětví akvakultury byl meziroční nárůst ještě významnější, když celková produkce ryb a krevet z projektů zaměřených na chov ryb dosáhla přibližně 140 tis. tun, což přestavovalo o 56 % více ve srovnání s rokem 2022. Mořské farmy dodaly do této statistiky 92 tis. tun ryb nebo krevet. Kromě toho produkce z vnitrozemských vodních projektů činila více než 47 tis. tun.

Akvakulturní farmy se často zaměřují na krevety. Produkce krevet dosáhla v roce 2023 více než 66 tis. tun, následuje tilápie nilská, jejíž produkce překročila 45 tis. tun, a okoun mořský s produkcí přes 13 tis. tun.

Výsledky ukázaly, že celkový úlovek krevet v mořském rybolovu se pohyboval těsně pod 14 tis. tun. Naprostá většina v moři ulovených krevet pocházela z lovišť v Arabském zálivu (13 tis. tun, tj. 94 %). Oproti tomu z Rudého moře vylovili saúdskoarabští rybáři jen necelou tunu krevet, tj. pouze 6 % z celkového množství krevet v roce 2023 vylovených z volného moře.

bit.ly/3YhSxRs

Elektřina je v silniční dopravě stále na chvostu Největším žroutem energií v EU byla doprava

V EU se v roce 2022 na konečné spotřebě energie podílela doprava 31 %, což z ní činilo největšího koncového spotřebitele energie. Jako další v pořadí se umístily domácnosti (27 %) a průmysl (25 %).

Největším spotřebitelem energie byla doprava silniční, která se na celkové spotřebě energie v dopravě podílela 74 %, tj. 10 996 petajoulů (PJ), vodní dopravě náležel 13% podíl (1 935 PJ), následovaly letecká doprava (11 %; 1 700 PJ) a železniční doprava (1 %; 214 PJ).

V porovnání s rokem 2021 zaznamenala největší nárůst spotřeby energie letecká doprava, a to o 57 %. Po prudkém poklesu v letech 2020 a 2021, způsobeném omezením v civilní i nákladní dopravě v důsledku pandemie covidu-19, se v roce 2022 úroveň spotřeby energie v letecké dopravě přiblížila hodnotám před pandemií.

V roce 2022 byla v EU hlavním zdrojem energie v silniční dopravě nafta bez podílu biopaliv s 65% podílem. Následoval motorový benzin bez podílu biopaliv s 25 %, na obnovitelné zdroje a biopaliva připadlo 6 %, zkapalněné ropné plyny přispěly k celkové energetické spotřebě v silniční dopravě 2 %, zemní plyn 1 %, na elektřinu připadlo pouze 0,3 %.

Nafta zůstává primárním zdrojem energie pro silniční dopravu ve většině států, byť mezi jednotlivými zeměmi byly patrné rozdíly. Nejvyšší podíl zaujímala nafta v Lotyšsku (80 %) a Litvě (76 %), dále v Irsku, Rakousku a Španělsku (ve všech 74 %). Naopak nejnižší vykazovaly Švédsko (45 %), Kypr (46 %) a Nizozemsko (48 %).

Podíl motorového benzinu byl nejvyšší na Kypru (50 %), v Nizozemsku (42 %) a na Maltě (36 %). Nejnižší podíly byly zaznamenány v Litvě (13 %), Lotyšsku (14 %) a Bulharsku (15 %).

Významnější zastoupení obnovitelných zdrojů energie v energetickém mixu, který rozpohybovává prostředky silniční dopravy, mělo Švédsko (25 %). Elektřina jako zdroj pro pohon silničních dopravních prostředků se nejvíce uplatňovala ve Švédsku a Nizozemsku (obě země 3 %).

bit.ly/3TWtz7h

Rekordní odstřely spárkaté zvěře

V mysliveckém roce 2023/2024 byly zaznamenány rekordní odstřely zvěře jelení, daňčí, mufloní a černé. Úlovky pernaté zvěře byly naopak podprůměrné.

JOSEF KAHUDA
oddělení statistiky zemědělství a lesnictví

V mysliveckém roce 2023/2024 se na území České republiky nacházelo 5 765 honiteb, z toho 196 obor a 284 bažantnic. Z hlediska vlastnického vztahu se většinou jednalo o honitby společenstevní (4 297), podle způsobu využívání převládaly honitby pronajaté (4 917). Honební pozemky zaujímaly plochu 6 873 641 ha (87,1 % území ČR), z toho bylo 56,7 % zemědělské půdy, 37,6 % lesní půdy, 1,5 % vodních ploch a 4,3 % ostatních pozemků. Průměrná výměra honitby činila 1 192 ha, obory 250 ha a bažantnice 311 ha. Počet psů s loveckou upotřebitelností se snížil o 169 na 29 738. Největší skupiny tvořili ohaři (33,0 %), jezevčíci (20,7 %) a teriéři (19,6 %), nejméně byli zastoupeni severští psi (0,3 %, 101 psů). Ze zařízení pro přikrmování zvěře bylo evidováno nejvíce slanisek (94 839) a krmelců (79 645). Počet osob (držitelů platných loveckých lístků) trvale vykonávajících v honitbě právo myslivosti meziročně klesl o 152 na 88 337. Počet myslivců se tedy postupně snižuje.

SPÁRKATÉ ZVĚŘE PŘIBYLO

V sezoně 2023/2024 bylo odstřeleno 35 779 kusů jelení zvěře (jelen evropský), což je o 2 895 více než v předchozím období a současně i nejvyšší zaznamenaná hodnota v historii. Od roku 2014, ve kterém dosáhl odstřel této zvěře 23 361 kusů, dochází k jeho postupnému nepřetržitému navyšování. Loví se převážně zvěř mladá (kolouch 42,8 %) a samičí (laň 35,4 %), podobné je to i u daňčí a mufloní zvěře.

Již druhý rok za sebou byl evidován rekordní odstřel menšího druhu – jelena siky. V roce 2023/24 se zvýšil o 3 109 (+15,8 %) na 22 829 kusů.

V případě daňčí zvěře došlo k nárůstu odstřelených kusů o 6 682 (+ 17,3 %) na 45 335, což také představuje rekordní hodnotu. Nezanedbatelné množství daňčí zvěře, zhruba 12 %, bylo uloveno v oborách. Z hlediska druhů zvěře se nejvíce lovila v oborách právě daňčí zvěř (5 339 ks).

Rekordní odstřel 11 033 kusů byl zaznamenán i u mufloní zvěře. Oproti předchozímu roku došlo k nárůstu o 788 kusů. Podobně jako u daňčí zvěře, i tato zvěř se poměrně hodně lovila v oborách (16 % celkového lovu mufloní zvěře).

Odstřel srnčí zvěře se zvýšil o 9,5 % na 124 897 kusů. Jednalo se o třetí nejvyšší odstřel v historii, rekord byl 131 873 kusů v mysliveckém roce 2009/2010. Mezi úlovky je u této zvěře nejčastěji zastoupena dospělá zvěř samčí. Srnec představoval 44 %, srna 32 %, srnče 24 %. Jen mizivé procento (0,2 %) této zvěře se lovilo v oborách.

ODSTŘEL VYBRANÝCH DRUHŮ ZVĚŘE V MYSLIVECKÉM ROCE 2023/2024 PODLE KRAJŮ (ks)

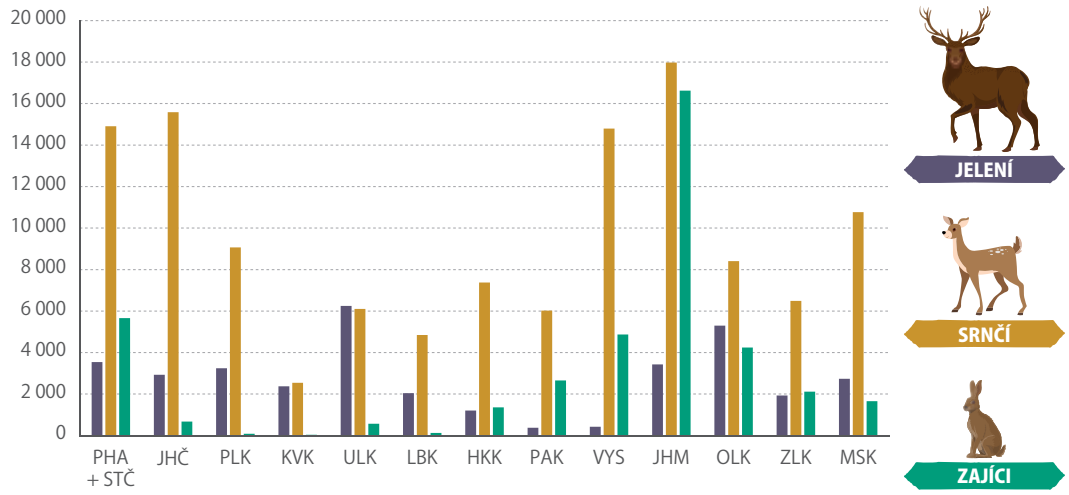

Zdroj: ČSÚ, MZe, MŽP, ÚHÚL

Odstřel černé zvěře (prase divoké) ve výši 258 253 kusů zaznamenal rovněž výrazný meziroční nárůst o 80 376 kusů (+45,2 %). I v tomto případě se jednalo o nejvyšší hodnotu v historii. Druhé nejvyšší bylo dosaženo v období 2019/2020, kdy myslivci odstřelili 239 818 kusů. Lovila se hlavně selata, která tvořila téměř 68 % odstřelené černé zvěře. U této zvěře dochází v posledních letech ke značnému kolísání počtu ulovených kusů, rekordní úlovky se střídají s výraznými propady (předchozí rok byl odstřel 177 877 ks). Nicméně nadále přetrvává snaha redukovat množství černé zvěře, neboť dochází k jejímu průniku dokonce i do městské zástavby.

PERNATÁ ZVĚŘ NA ÚSTUPU

U naší nejvýznamnější pernaté zvěře došlo k poklesu úlovků na podprůměrné hodnoty. V sezoně 2023/2024 bylo evidováno 370 284 odstřelem ulovených bažantů, což představuje meziročně pokles o 8 065 kusů. Průměr za poslední desetiletí činil 421 900 bažantů a např. v období 2014/2015 bylo odstřeleno 478 808 kusů. V posledním myslivecké roce se nejvíce lovil kohout bažanta obecného

POČTY OSOB TRVALE VYKONÁVAJÍCÍCH V HONITBĚ PRÁVO MYSLIVOSTI

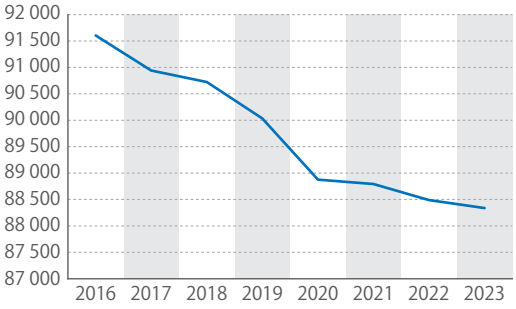

Zdroj: ČSÚ, MZe, MŽP, ÚHÚL

POČTY PSŮ S LOVECKOU UPOTŘEBITELNOSTÍ

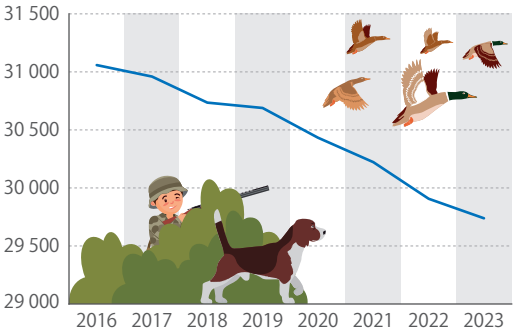

Zdroj: ČSÚ, MZe, MŽP, ÚHÚL

(62 %), trofejově zajímavých bažantů královských se ulovilo pouze 385.

Větší pokles odstřelu na 201 582 kusů (–9,0 %) nastal u kachny divoké, kde se jedná o nejnižší hodnotu za posledních 30 let. U bažantů a kachen je hojně využíván umělý odchov, o čemž svědčí údaje o stovkách tisíc kusů vypuštěné zvěře z krotkých a polodivokých chovů pro účely zazvěřování.

U zajíců bylo meziročně zaznamenáno zvýšení odstřelu o 7 008 kusů (+20,8 %) na 40 699. V rámci posledních deseti let se jedná o druhou nejvyšší hodnotu, překonal ji pouze rok 2019/2020 se 43 579 odstřelenými zajíci. Úlovky této zvěře se však kdysi (prokazatelně v letech 1950–1978) pohybovaly v řádech vyšších stovek tisíc a dosahovaly až milionu kusů. U králíka divokého byl evidován odstřel 169 ks.

Pozn.: Myslivecký rok začíná 1. dubna a končí 31. března.

Podrobné údaje o myslivosti najdete v publikaci Základní údaje o honitbách, stavu a lovu zvěře.
bit.ly/3A0vp0k

ZÁŘÍ 2024

PRŮMYSL

+0,8 %

Průmyslová produkce v září 2024 po očištění o vliv počtu pracovních dnů meziročně vzrostla o 0,8 %. Po vyloučení sezonních vlivů byla meziměsíčně nižší o 1,1 %.

MALOOBCHOD

+5,6 %

Tržby v maloobchodě očištěné od kalendářních vlivů se v září reálně meziročně zvýšily o 5,6 %. Tržby rostly za prodej nepotravinářského zboží, pohonných hmot i potravin.

STAVEBNICTVÍ

–7,1 %

Stavební produkce v září meziročně klesla o 7,1 %. Po vyloučení sezonních vlivů byla meziměsíčně nižší o 5,5 %.

SLUŽBY

+2,0 %

Tržby za služby očištěné od kalendářních vlivů v září reálně meziročně vzrostly o 2,0 %. Nejvíce rostly doprava a skladování, silný pokles nastal v ubytování, stravování a pohostinství.

CESTOVNÍ RUCH

–10,7 %

V září se počet ubytovaných hostů v hromadných ubytovacích zařízeních meziročně snížil o 10,7 % a počet přenocování klesl o 10,0 %.

Zemědělců ubývá, obhospodařovaná plocha se zmenšuje

Zemědělství v České republice koncentrují do svých rukou zejména právnické osoby.

RENATA VODIČKOVÁ
vedoucí oddělení statistiky zemědělství a lesnictví

Zemědělci v Česku ustupují od živočišné výroby. Ukazují to výsledky integrovaného šetření v zemědělství, které proběhlo na podzim roku 2023. Subjekty zabývající se výhradně rostlinnou výrobou dnes tvoří prakticky jen polovinu z celkového počtu zemědělských podniků. Dalších 49 % se věnuje smíšené rostlinné a živočišné výrobě, zbylé jedno procento tvoří chovatelé hospodářských zvířat bez zemědělské půdy. Přitom ještě v roce 2000 chovaly hospodářská zvířata tři čtvrtiny zemědělců.

Stavy skotu, prasat i drůbeže klesají od devadesátých let minulého století, přičemž současně dochází ke koncentraci chovů. Mezi lety 2000 až 2023 se zvýšil průměrný stav skotu na jeden subjekt o 42,8 % (na 110 ks), prasat o 154,4 % (na 511 ks) a drůbeže o 251,1 % (na 5,9 tis. ks.).

ZEMĚDĚLSKÉ SUBJEKTY

	Ukazatel	2000	2023	Změna (%)
Zemědělské subjekty CELKEM	počet	39 082	**33 166**	**–15,1**
	obhospodařovaná zemědělská půda (ha)	3 623 929	**3 521 180**	**–2,8**
	průměrná výměra (ha)	93	**106**	**+14,5**
Fyzické osoby	počet	36 198	**28 037**	**–22,5**
	obhospodařovaná zemědělská půda (ha)	943 182	**1 080 368**	**+14,5**
	průměrná výměra (ha)	26	**39**	**+47,9**
Právnické osoby	počet	2 884	**5 129**	**+77,8**
	obhospodařovaná zemědělská půda (ha)	2 680 746	**2 440 813**	**–9,0**
	průměrná výměra (ha)	930	**476**	**–48,8**

Pozn. 1.: Data pro Agrocenzus 2000 byla přepočítána s použitím prahových hodnot platných pro IŠZ 2023. Prahové hodnoty: 5 ha obhospodařované zemědělské půdy nebo nižší výměry specifikovaných plodin a kultur nebo 1,7 dobytčí jednotky.

Zdroj: ČSÚ

MALÝCH JE HODNĚ, ALE OBHOSPODAŘUJÍ MÁLO PŮDY

Od začátku tisíciletí také pokračuje koncentrace českého zemědělství. Zatímco v roce 2000 u nás hospodařilo 39 082 subjektů na celkové obhospodařované ploše 3 624 tis. ha, loni to už bylo 33 166 subjektů na 3 521 tis. ha. Ubylo ale jen podniků fyzických osob (o 22,5 %). Část jich přestala hospodařit, část se transformovala do podniků právnických osob, kterých naopak o 77,8 % přibylo.

Zemědělských subjektů s výměrou menší než 50 hektarů je téměř 24 tisíc, tj. 72,7 % z celkového počtu, obhospodařují však pouze 8,3 % zemědělské a 5,1 % orné půdy. Subjektů s výměrou jeden tisíc a více hektarů je jen 832, tj. 2,5 % z celkového počtu, ale obhospodařují 45,1 % zemědělské a 52,3 % orné půdy. V subjektech s výměrou jeden tisíc a více hektarů je také chováno 75,8 % dojených krav a 44,1 % ostatního skotu. Nejvíce drůbeže (69,2 %) a prasat (52,8 %) chovají podniky bez zemědělské půdy, případně s výměrou menší než 10 ha.

V posledním čtvrtstoletí velmi významně vzrostl podíl vlastní půdy, na které zemědělské subjekty

ŘÍJEN 2024

SOUHRNNÝ INDIKÁTOR DŮVĚRY
Důvěra podnikatelů v ekonomiku meziměsíčně mírně klesla o 0,8 bodu na hodnotu 96,0. Důvěra spotřebitelů se zvýšila o 2,8 bodu na 100,7. Meziročně je celková důvěra v ekonomiku vyšší.

↙ **–0,2** bodu

PRŮMYSL ↗ +0,4 bodu

V průmyslu se důvěra podnikatelů v ekonomiku mírně zvýšila. Indikátor důvěry meziměsíčně vzrostl o 0,4 bodu na 94,8. Ve srovnání s loňským říjnem je důvěra v průmyslu vyšší.

STAVEBNICTVÍ ↗ +1,2 bodu

Důvěra podnikatelů v odvětví stavebnictví se zvýšila. Indikátor důvěry oproti září vzrostl o 1,2 bodu na hodnotu 109,7. Meziročně je důvěra ve stavebnictví vyšší.

OBCHOD ↙ –4,2 bodu

V odvětví obchodu se důvěra podnikatelů meziměsíčně snížila. Indikátor důvěry poklesl o 4,2 bodu na hodnotu 91,8. V meziročním srovnání je důvěra v obchodu vyšší.

SLUŽBY ↙ –1,8 bodu

Důvěra podnikatelů ve vybraných odvětvích služeb se oproti září snížila. Indikátor důvěry poklesl o 1,8 na hodnotu 96,3. Meziročně je důvěra ve službách vyšší.

SPOTŘEBITELÉ ↗ +2,8 bodu

Mezi spotřebiteli se důvěra v ekonomiku meziměsíčně zvýšila. Indikátor důvěry meziměsíčně vzrostl na hodnotu 100,7. Ve srovnání s říjnem 2023 je důvěra spotřebitelů vyšší.

hospodaří. Z 8,0 % v roce 2000 se zvýšil na 28,2 % v roce 2023. Vyšší je podíl vlastní půdy u fyzických osob, avšak tempo růstu tohoto podílu je rychlejší v případě právnických osob.

Z unijních výsledků integrovaného šetření v roce 2020 vyplývá, že průměrná výměra českého zemědělského podniku je více než šestkrát větší než činí průměr EU, a také je u nás výrazně nadprůměrný podíl právnických osob. Na 100 ha zemědělské půdy v Česku pracuje v průměru 3,6 osoby, zatímco v EU27 je to 8,5 osoby. Podíl ekologicky obhospodařované zemědělské půdy je zde oproti EU27 téměř dvojnásobný. V Česku se v tomto režimu nachází 15,1 % půdy, v EU27 je to 8,3 %.

I DO ZEMĚDĚLSTVÍ PRONIKAJÍ MODERNÍ TECHNOLOGIE

Pokročilé technologie využívá stále více zemědělců, a podíl jejich využití je přímo úměrný velikosti subjektu. Z největších farem, tedy s velikostí od dvou tisíc hektarů obhospodařované zemědělské půdy, jich více než třetina využívá zařízení pro přesný monitoring plodin, čtvrtina pak zařízení na odběr vzorků půdy a téměř 60 % zařízení umožňující variabilní změnu během prováděné činnosti v rostlinné výrobě. V živočišné výrobě téměř tři čtvrtiny největších subjektů používají zařízení na drcení a míchání krmiv, více než třetina automatické krmné systémy, necelé dvě třetiny zařízení pro monitoring zdravotního stavu a welfare zvířat a polovina zařízení pro automatickou regulaci klimatu ve stájích. Dojicí roboty najdeme u 7 % největších podniků.

Počet traktorů se mezi lety 2000 a 2023 snížil z 25 na 22 strojů na tisíc hektarů zemědělské půdy, přičemž pokles nastal v kategoriích do 60 kW výkonu. Silnějších strojů naopak přibylo.

ZAMĚŘENÍ ZEMĚDĚLSKÉ VÝROBY (%)

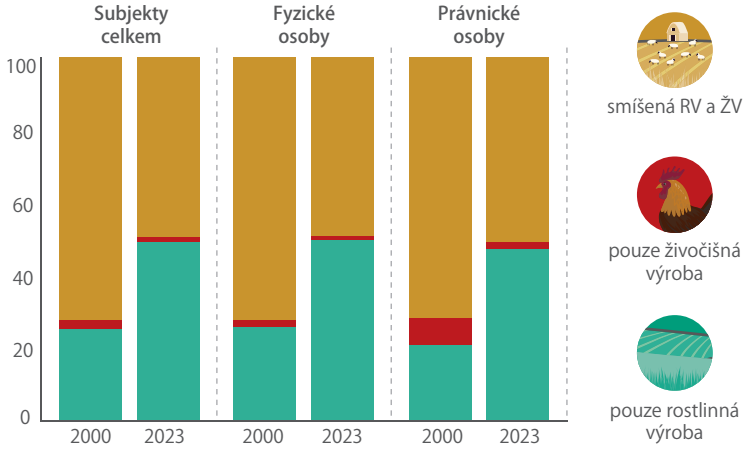

DRŽBA ZEMĚDĚLSKÉ PŮDY (%)

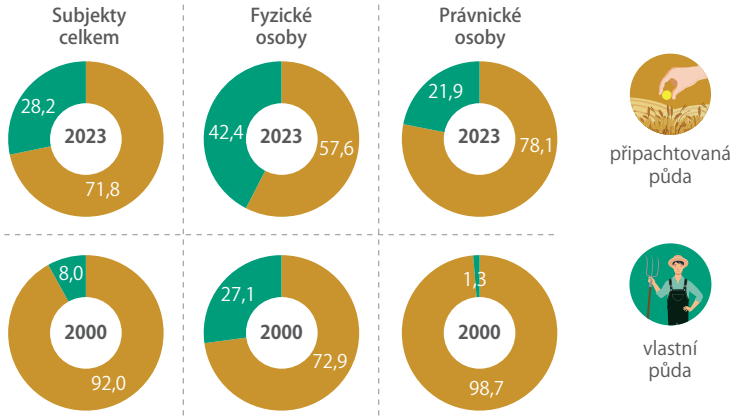

Zdroj: ČSÚ

Z obnovitelných zdrojů čeští zemědělci využívají nejčastěji sluneční záření pro výrobu elektřiny, následují biomasa pro spalování a plyn z biomasy.

LISTOPAD 2024

SOUHRNNÝ INDIKÁTOR DŮVĚRY

Důvěra podnikatelů v ekonomiku se oproti říjnu zvýšila o 1,3 bodu na hodnotu 97,3. Důvěra spotřebitelů potřetí v řadě vzrostla, nyní o 0,9 bodu na 101,6. Souhrnný indikátor vzrostl o 1,2 bodu na 98,0. Meziročně je celková důvěra v ekonomiku vyšší.

↗ +1,2 bodu

PRŮMYSL

↙ −3,9 bodu

Důvěra podnikatelů v průmyslu se snížila. Indikátor důvěry meziměsíčně poklesl o 3,9 bodu na hodnotu 90,9. V meziročním srovnání je důvěra v průmyslu nižší.

STAVEBNICTVÍ

↗ +4,2 bodu

Ve stavebnictví se důvěra podnikatelů zvýšila. Indikátor důvěry meziměsíčně vzrostl o 4,2 bodu na 113,9. Ve srovnání s listopadem 2023 je důvěra ve stavebnictví vyšší.

OBCHOD

↗ +4,6 bodu

Důvěra podnikatelů v odvětví obchodu se meziměsíčně zvýšila. Indikátor důvěry vzrostl o 4,6 bodu na hodnotu 96,4. Ve srovnání s loňským listopadem je důvěra v obchodu vyšší.

SLUŽBY

↗ +5,9 bodu

Ve vybraných odvětvích služeb se důvěra v ekonomiku zvýšila. Indikátor důvěry meziměsíčně vzrostl o 5,9 na hodnotu 102,2. Meziročně je důvěra ve službách vyšší.

SPOTŘEBITELÉ

↗ +0,9 bodu

Důvěra spotřebitelů v ekonomiku se meziměsíčně zvýšila. Indikátor důvěry vzrostl o 0,9 bodu na hodnotu 101,6. V meziročním srovnání je důvěra spotřebitelů vyšší.

Digitální služby zjednodušují život občanům a zvyšují efektivitu státu,

říká Martin Mesršmíd, ředitel Digitální a informační agentury (DIA).

Jaké činnosti DIA vykonává?

DIA stojí na čtyřech pilířích. Dva hlavní směry našeho působení jsou služby pro úřady a služby pro občany. Mezi ty první patří sdílené informační systémy, jako základní registry, Národní certifikační autorita, Identita občana a další systémy využívané státními a samosprávními úřady. Služby pro občany jsou reprezentovány zejména Portálem občana, ale také aplikací eDoklady, identitními službami, jako například Mobilní klíč eGovernmentu, datovými schránkami, a patří sem také Identita občana, která slouží jak pro úřady, tak i pro občany.

Vedle toho zajišťujeme činnost legislativní, metodickou a kontrolní. Tu vykonává zejména odbor hlavního architekta, který posuzuje shodu nových projektů s národním architektonickým plánem, závazným pro celou veřejnou správu. Jakýkoliv informační systém, který nějaký úřad buduje, musí být

v souladu s národním architektonickým plánem a musí splňovat předepsané požadavky, například na ekonomickou efektivitu.

Posledním pilířem našich aktivit je přímá pomoc úřadům. To je relativně nová záležitost. Od začátku letošního roku budujeme takzvaná kompetenční centra, jejichž odborníci jsou k dispozici úřadům při vytváření nových informačních systémů nebo při změnách těch stávajících. Sdílením našich odborníků jednak šetříme peníze úřadům, které by si musely najímat externí specialisty z komerční sféry, a zároveň zvyšujeme kvalifikaci našich lidí, kteří při práci na různých projektech získávají nové zkušenosti. A nezanedbatelným přínosem je i to, že když už náš člověk na nějakém úřadě dočasně pracuje, rovnou tam může dát do pořádku a správně nastavit komunikaci se systémy DIA, aby mohlo snáz probíhat předávání údajů mezi úřady navzájem a bylo lépe zajištěno právo občanů na digitální služby.

Kolik má DIA zaměstnanců?

Momentálně asi 235, to ale není plný stav. Postupně přibíráme další lidi, některé pozice se však nedaří obsadit dlouhodobě. Tabulkové platy jsou dost nízké, a práce u nás je přitom velmi náročná a zodpovědná.

Je na pracovním trhu dost kvalifikovaných odborníků v oblasti IT?

V současné době ekonomika neroste tak rychle jako v minulosti, takže některé firmy redukovaly stavy svých zaměstnanců. Kdybychom jim dokázali nabídnout dobré platové ohodnocení, měli bychom nyní šanci kvalitní odborníky získat. Veřejná správa má oproti soukromému sektoru totiž obrovskou výhodu v tom, že práce zde má hlubší smysl. Vytváříme systémy, které slouží občanům a zlepšují jim život, které zefektivňují fungování státu, zvyšují bezpečnost… Za to by řada pracovníků byla schopna obětovat třeba 10 nebo 15 procent svého původního platu v soukromém sektoru, ale když mají klesnout s příjmy na třetinu, není to pro ně již přijatelné.

Důsledkem je, že vysoce kvalifikovaní profesionálové raději zůstávají v soukromém sektoru a ten veřejný jim nedokáže být dostatečně atraktivním partnerem. Služby musíme outsourcovat víc, než by se outsourcovat mělo, a mnohdy ani nedokážeme dobře napsat zadání a zkontrolovat výsledek. Trpí tím i dodavatelé, protože když dostanou špatné zadání, významně narůstá riziko, že se něco nepovede. Neschopnost státu dobře zadávat je bohužel hodně vysoká.

Navzdory obtížné situaci má ale DIA za sebou určitě i nějaké úspěchy. Které byste rád vyzdvihl?

DIA byla formálně založena 1. ledna 2023. Opravdu fungovat začala až 1. dubna, kdy došlo k delimitaci odborů Ministerstva vnitra a Správy základních registrů do DIA. Předtím jsme neměli vůbec nic. Já jsem pyšný na to, že se z nesourodých odborů, které na DIA přešly, podařilo vytvořit jednu fungující organizaci, která má za sebou už významné výsledky. Letos v létě se například podařilo spustit Registr zastupování, v němž jsou informace o fyzických osobách, které zastupují nějakou firmu nebo jinou právnickou osobu. Například jednatel společnosti tak díky tomu může činit digitálně úkony za tuto společnost.

Registr budeme dále rozšiřovat i o zastupování fyzických osob, kdy třeba někdo pověří příbuzného, aby ho zastupoval v dědickém řízení, zmocní někoho k vyřízení pojistné události, k provedení změny v katastru a podobně. Zmocněnec se pak bude moci přihlásit na Portálu občana a učinit za zmocnitele nějaký úkon. Doplněny budou rovněž implicitní mandáty vyplývající třeba ze vztahu rodič-dítě, opatrovník-opatrovaný a podobně.

Redesignovali jsme také Portál občana, který dostal nové funkce, propojil se s datovými schránkami a umožňuje zasílání SMS nebo e-mailových notifikací, když se například blíží konec platnosti dokladu. Myslím, že to jsou velmi užitečné funkce, které lidem šetří čas a zvyšují jejich pohodlí a jistotu, že jim neuteče něco důležitého ve vztahu s úřady.

Dalším důležitým krokem bylo spuštění projektu eDoklady. Jeho působnost se postupně rozšiřuje a od 1. ledna 2025 by už eDoklady měly přijímat kompletně všechny úřady v Česku včetně obcí.

Vedle těchto velkých projektů pracujeme také na méně viditelných úkolech. Posílili jsme například kapacitu Identity občana, aby byla schopná zvládnout sílící nápor vyvolaný nárůstem užívání služby eDoklady. Současně pracujeme na obnově hardwaru základních registrů, což považuji za jeden z našich nejdůležitějších projektů. Základní registry běží už asi 12 let na stejném hardwaru, a je nejvyšší čas zařízení obnovit. Nyní tedy tato velice náročná akce probíhá, a přitom dochází k drobnějším zlepšením. Už dnes však musíme myslet dopředu, a proto intenzivně uvažujeme i o tom, jak budou základní registry pokračovat dál. Zhruba za pět nebo šest let by měly přejít do státního cloudu a spolu s tím bude třeba vymyslet jejich novou strukturu a napojení na ostatní digitální služby.

To tedy byly úspěchy. Co se naopak nedaří tak, jak jste si na začátku svého působení v DIA představoval?

Ve všech úřadech narážíme na nedostatek kvalifikovaných oborníků, jak jsem o tom už hovořil. To omezuje jak spolupráci úřadů mezi sebou, tak i jejich schopnost plnit povinnosti vyplývající ze zákona o právu na digitální službu. Často jsou na ministerstvu nebo jiném úřadě pouze jeden nebo dva lidé, kteří dané problematice perfektně rozumějí, a všechny úkoly a požadavky se proto směřují na ně. Oni jsou pak samozřejmě přetížení a nestíhají. Potřebné procesy proto probíhají velmi pomalu. Než se vytvoří zadání, než se vypíše výběrové řízení na dodavatele, než se uzavře smlouva s vybraným dodavatelem, než se vyřeší všechny problémy, které zakázku provázejí… Vše trvá velmi dlouho a je to značně neefektivní.

PAVEL ČERNÝ
oddělení marketingu a PR

> To, že dosud není v mnoha oblastech splněna povinnost úřadů obsloužit občana digitálně, je velká chyba a ostuda.

Je tedy právo občanů na digitální služby, které má platit od února 2025, ohroženo?

Nejprve je třeba upřesnit, že právo na digitální služby platí už asi čtyři roky. Od února 2025 se ho ovšem občané budou moci intenzivněji domáhat. Na povinnosti úřadů obsloužit občana digitálně se nic nezmění.

To, že tato povinnost není v mnoha oblastech dosud splněna, je velká chyba a ostuda. Do února se nejspíš podaří naplnit katalog služeb, které úřady občanům poskytují. Horší už to bude s formuláři, s jejichž pomocí mohou občané digitální službu vyřídit. V současné době má tyto formuláře méně než 10 procent všech agend. My to velmi intenzivně řešíme, jednáme s úřady a s tvorbou formulářů se jim snažíme pomoci. Už teď ale víme, že mnoho agend se do února zdigitalizovat nepodaří.

Při nenaplnění zákona a absenci digitální služby se úřady vystavují dvěma hrozbám. V prvé řadě občané mohou učinit podání libovolným způsobem, a úřad ho musí přijmout. Mohou třeba napsat e-mail, dopis nebo SMS, a úřad takové podání nemůže odmítnout. To bude náročné zejména na lidské kapacity. Druhé riziko spočívá v tom, že občané se mohou domáhat náhrady škody, která jim vznikla, pokud jim nebylo umožněno digitální podání a oni museli na daný úřad dojet osobně. Může to být úhrada jízdenky, ale třeba také náhrada ušlé mzdy nebo něco jiného. To je velmi nepříjemná věc, a úřady proto musejí usilovat o to, aby do února připravily digitální formuláře pro maximum svých služeb.

Do digitalizovaných formulářů by se přitom měla automaticky předvyplňovat data, která už občan státu někdy poskytl. A to jsou nejen údaje ze základních registrů, ale také třeba dosažené vzdělání, registrační značka auta nebo číslo bankovního účtu. I v tomto směru mám jisté obavy, protože úřady si mezi sebou data dostatečně nevyměňují a nesdělují si, jaké údaje o občanech mají ve svých systémech k dispozici. Jedním z našich úkolů je tedy motivovat úřady a napomáhat jim ke sdílení a předávání informací.

Naplnění zákona o právu na digitální služby by mělo občanům zjednodušit a zlepšit komunikaci s úřady. Co přinese státu?

Hlavním přínosem by mělo být zvýšení efektivity státní služby. Pod pojmem „digitalizace“ si lidé dnes představují hlavně obslužné kanály pro koncového uživatele. Tedy nějaký portál či aplikaci, přes které občan může úřadu poslat své podání. To je určitě velmi užitečné, nicméně často se stává, že úřad s tímto datovým podáním pracuje stejně, jako kdyby přišlo na papíře. Úředníci si ho posílají mezi sebou a přidávají k němu svá vyjádření, schválení či připomínky. Portál pro občana jakožto vnější systém, a naproti němu vnitřní systém úřadu jsou samostatné systémy oddělené podatelnou. Správně by to ale mělo být tak, že občan vloží svoje podání rovnou do agendového systému úřadu a ten jej přiřazuje jednotlivým úředníkům. Komunikace s občanem by se tak stala přirozenou součástí workflow v rámci úřadu. To je základ efektivního fungování digitálních služeb.

Ideál, ke kterému chceme směřovat, je ještě o krok dál a představují ho proaktivní služby. Dnes nutíme občana, když se dostane do nějaké životní situace, aby si sám ohlídal svoje povinnosti či možnosti a učinil kroky, které jsou potřeba k jejímu vyřešení. Přitom by spoustu věcí za něj mohl dělat automaticky stát. Například v případě svatby, narození dítěte, změny bydliště a podobně by občan obdržel zprávu, co se pro něj mění, na co má nárok a co by měl udělat. Z informací, které má stát k dispozici, by se automaticky vyplnila všechna potřebná podání i žádosti, a občan by je už jenom odsouhlasil, nebo zamítl. Od toho jsme zatím bohužel ještě hodně vzdáleni.

Víte o nějaké zemi, kde to už takto ideálně funguje?

Kompletně celá veřejná správa na takového úrovni není asi nikde, ale velmi pokročilí jsou v digitalizaci v Dánsku, ve Velké Británii nebo v Estonsku. Některé agendy tam uvedeným způsobem už začínají řešit.

Proč pod DIA přecházejí Registr osob a Registr obyvatel?

Hlavní motivací je mít správu všech registrů na jednom místě. Už od zahájení naší činnosti provozujeme Informační systém základních registrů, přes který uživatelé získávají ze základních registrů data nebo je do něj vkládají. Provozujeme rovněž Registr práv a povinností, který určuje, kdo má k jakým datům přístup. Vedle toho zajišťujeme technickou správu Registru obyvatel, zatímco Ministerstvo vnitra mělo na starosti věcnou správu. My jsme spravovali a provozovali databázi, ministerstvo řešilo situace, kdy někdo rozporoval údaje v registru, chtěl nějaká data editovat nebo změnit. Od listopadu přebíráme i tuto věcnou správu, protože je jednodušší a efektivnější řídit vše z jednoho místa.

A na tomto jednom místě je dobré mít i Registr osob, který dosud velmi profesionálně provozoval ČSÚ. Vzhledem k tomu, že data o fyzických osobách z Registru obyvatel jsou s daty o právnických osobách v Registru osob provázána, dává smysl spravovat oba registry společně a využívat přitom vzájemné synergie, která je přínosná i pro další vývoj do budoucna.

Jednotlivé kroky související s převodem probíhají už více než rok, byla k tomu vytvořena pracovní skupina, probíhala školení, někteří odborníci z ČSÚ a z Ministerstva vnitra, kteří se o registry starali, k nám přecházejí, převádějí se smlouvy, majetek a činí se celá řada dalších administrativních úkonů. Je to poměrně složitý proces, ale díky kvalitní spolupráci s ČSÚ a s Ministerstvem vnitra a ochotě jejich odborníků podělit se s našimi lidmi o své znalosti všechno běží dobře a já věřím, že pro drtivou většinu uživatelů to nepřinese žádné komplikace.

Kde se fyzicky nacházejí data základních registrů a jak důkladně jsou chráněna?

> Z informací, které má stát k dispozici, by se mohla automaticky vyplnit všechna potřebná podání, a občan by je už jenom odsouhlasil.

Ing. Martin Mesršmíd

Vystudoval Vysokou školu ekonomickou v Praze, obor informační management. V praxi mimo jiné působil jako dlouholetý vrcholný manažer firmy Avast, kde se věnoval ochraně digitální identity uživatelů, datové analytice v oblasti velkých dat a tvorbě informačních systémů v oblasti lidských zdrojů a informačních portálů. Ředitelem DIA byl jmenován 1. února 2023.

Jsou uložena ve dvou velkých serverovnách, v nichž běží i další významné systémy státu. Obě datacentra se nacházejí v různých lokalitách a jsou velmi dobře zabezpečená. Ochrana je tak kvalitní, že si nemyslím, že by hrozil kybernetický útok přímo na ně. Větší riziko představují útoky na jednotlivé občany – koncové uživatele, což bývá obvyklý cíl kybernetických podvodníků. Nejčastěji se jedná o phishingové útoky, kdy útočníci podvrhnou stránky nějaké státní instituce nebo identity občana a lákají z lidí jejich osobní nebo přihlašovací údaje. Když se jim to podaří, mohou s odcizenou identitou za občana činit různé úkony a získávat pro sebe prospěch. Tomu se snažíme předcházet zejména osvětou i dalšími opatřeními. Jedním z nich je například přechod webů státu na doménu gov.cz. Podle toho si může každý ověřit, zda se jedná o skutečný web úřadu, nebo o podvrh.

Jaké nejvýznamnější úkoly vás čekají v příštích měsících či letech?

Letos by měla doběhnout obnova hardware základních registrů a v příštím roce bychom chtěli definovat architekturu nových základních registrů a začít kreslit plán přechodu do cloudu.

Chystáme se také řešit přihlašování do portálů veřejné správy prostřednictvím NIA. Systémy eGovernmentu vznikaly před 12 až 15 lety, kdy byly požadavky skromnější. Pokud se ale stane to, o co usilujeme, tedy že se do eGovernmentu přihlásí všichni občané, tak to ten systém neustojí, protože na takovou zátěž není dimenzován. Stát musí být schopný digitálně obsloužit všechny občany a identita občana musí být dimenzována na deset milionů lidí. Proto je to třeba řešit.

Velmi významným úkolem, na němž také pracujeme, je Evropská digitální peněženka. Já bych ji dokonce označil za naprosto nejdůležitější projekt centrální digitalizace. Díky ní se jednak významně sjednotí nakládání s digitální identitou, a zároveň občané získají daleko větší kontrolu nad vlastními daty, protože si je budou sami držet. Peněženka bude obsahovat nejen data ze základních registrů, ale i další potvrzení, která nejsou v základních registrech, například potvrzení o dosaženém příjmu, o bezdlužnosti, o studiu a podobně. Tyto informace bude možné přenášet mezi soukromým sektorem a státem. Občan si do digitální peněženky nahraje vybrané dokumenty, a pak se jimi bude moci prokazovat, komu uzná za vhodné. Příjemce přitom bude mít jistotu, že se jedná o pravdivé a ověřené údaje.

Celý projekt má být dokončen v roce 2026, a už nyní na něm intenzivně pracujeme.

Název evokuje, že se jedná o společný projekt celé Evropské unie…

Ano, vychází se z evropského nařízení eIDAS. V současné době se tvoří prováděcí předpisy a hledá se shoda na konkrétních ustanoveních. Pokud budou prováděcí předpisy nechávat jednotlivým státům příliš velkou volnost, tak hrozí, že si to každý udělá trochu jinak, a pak jednotlivá národní řešení spolu nebudou fungovat. Nejasnost panuje například ohledně vazby právnické a fyzické osoby. V některých státech by mohla mít samostatnou peněženku i právnická osoba, zatímco u nás a v dalších zemích právnickou osobu vždy zastupuje fyzická osoba. Podobné problémy nastávají s digitálními podpisy a v dalších oblastech. Věřím však, že se vše podaří vyřešit a do roku 2026 digitální peněženku spustíme.

Mobilní volání a internet

Každý Čech provolá v průměru z mobilu 7 minut denně a 800 tisíc domácností využívá připojení k internetu přes optickou síť.

MARTIN MANA
ředitel odboru statistik rozvoje společnosti

MARTIN POKORNÝ
oddělení statistik výzkumu, vývoje a informační společnosti

V roce 2023 bylo v Česku z mobilní sítě provoláno 27,9 miliard minut. Při přepočtu na jednoho obyvatele se jednalo v průměru téměř o 7 minut denně. Celkem 15,5 mld. minut bylo provoláno přes SIM karty patřící soukromým osobám. Na firemní mobilní telefony připadlo 11,1 mld. minut. Zbylých 1,3 mld. minut tvořilo roamingové volání.

Datová služba spolu s hlasovou byla v Česku na konci roku 2023 v telefonech aktivovaná na 11,2 mil. SIM karet, přičemž roste především počet zákazníků využívajících internet v rámci měsíčního tarifu. Tato služba byla aktivována na 9,3 mil. datových SIM karet, což znamenalo nárůst o přibližně 600 tis. oproti předchozímu roku a o 1,6 mil. ve srovnání s rokem 2020. Počet zákazníků využívajících pro internet v mobilu dočasný přístup bez měsíčního paušálu dosáhl v minulém roce 1,8 mil. Koncem loňského roku byl v Česku počet fyzických a právnických osob s uzavřenou smlouvou na mobilní datové služby téměř třikrát vyšší než těch se smlouvou na přístup k internetu v pevném místě.

Přesto, i díky rychlosti a ceně, využívají domácnosti a firmy i nadále ve většině případů jako primární přístup k internetu připojení přes kabelové sítě nebo fixní bezdrátový internet. Celkem bylo k 31. prosinci 2023 v Česku 4,1 mil. aktivních přípojek k internetu z pevného místa, z nichž se téměř 30 % uskutečňovalo pomocí bezdrátového přístupu ve volných pásmech označovaných jako wifi. Na konci roku 2023 využívalo wifi 940 tisíc domácností a 170 tisíc firem a jiných právnických osob. V Česku je podíl wifi zdaleka nejvyšší ze všech zemí EU a pro domácnosti jde stále o nejčastější způsob připojení k internetu z pevného místa.

V případě přístupu k internetu přes kabelové sítě je nejčastěji používáno připojení pomocí technologií xDSL. Na konci minulého roku dosahoval počet těchto aktivních přípojek milion, 750 tisíc z nich připadlo na domácnosti. Největší rozmach v posledních letech nastal v případě připojení prostřednictvím optické sítě, kde 90 % těchto přípojek je aktivováno pro přístup k internetu v domácnostech. Počet domácností s aktivovanou službou pro přístup k internetu přes optickou síť vzrostl mezi roky 2022 a 2023 téměř o desetinu na 800 tisíc.

Počet superrychlých fixních internetových přípojek s rychlostí 100 Mbit/s a více vzrostl meziročně o 270 tisíc na 1,8 mil. na konci roku 2023. Necelých 40 % z těchto rychlých přípojek tvořily optické linky a 30 % připadalo na přípojky přes rozvody kabelové TV. V roce 2022 v Česku připadlo na 100 obyvatel 14 superrychlých přípojek 100 Mbit/s+, průměr všech zemí EU činil 24 přípojek.

INTERNET V MOBILU (aktivní SIM karty)*

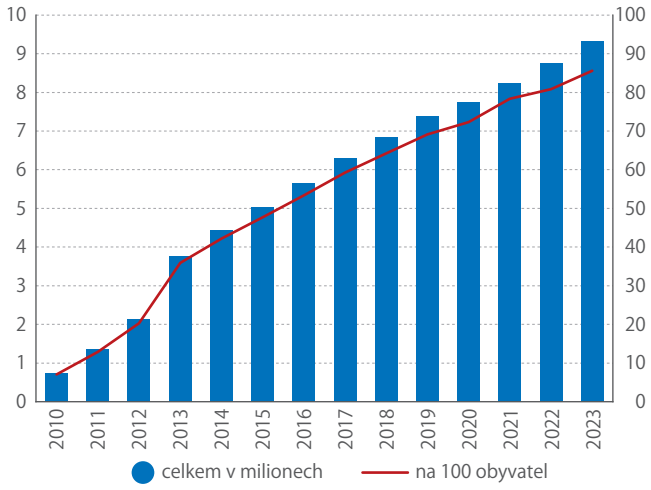

* SIM karty s aktivovaným datovým měsíčním tarifem.
Zdroj: ČSÚ podle údajů Českého telekomunikačního úřadu

INTERNET V DOMÁCNOSTECH (tis. aktivních přípojek)*

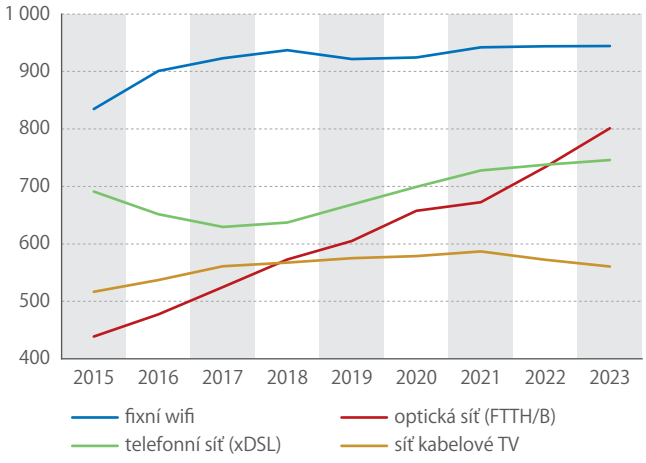

* Počet domácností s uzavřenou smlouvou pro přístup k internetu přes danou síť.
Zdroj: ČSÚ podle údajů Českého telekomunikačního úřadu

V průměru 5 tun odpadů na obyvatele

Produkce odpadů v členských zemích EU se v roce 2022 pohybovala od téměř 20 tun na obyvatele ve Finsku, po 1,3 tuny v Lotyšsku.

TOMÁŠ HARÁK
vedoucí oddělení datové podpory statistiky obchodu, služeb a životního prostředí

V roce 2022 bylo v Evropské unii vyprodukováno přes 2 233 milionů tun odpadu. Největším producentem se stalo Německo s téměř 386 miliony tun, následovala Francie, kde vzniklo více než 345 milionů tun odpadu. Tyto dvě země dohromady tedy tvořily téměř třetinu produkce celé EU. V Česku byla zaznamenána produkce ve výši 39 milionů tun. Pro lepší mezinárodní srovnání je ale vhodnější používat přepočet na jednoho obyvatele. Ten v EU dosáhl hodnoty 4 991 kg, a rekordmanem se stalo Finsko s produkcí 19 950 kg. Na druhém konci pomyslného žebříčku se ocitlo Lotyšsko s 1 330 kg. Jeden Čech vyprodukoval 3 672 kg odpadu, a tuzemsko se tak zařadilo mezi Německo (4 604 kg) a Dánsko (3 333 kg).

Z dlouhodobého hlediska se produkce odpadů v Evropě příliš nezměnila. Oproti roku 2012 bylo vyprodukováno o 0,4 % celkových odpadů méně. V přepočtu na jednoho obyvatele se mezi lety 2012 a 2022 objem vyprodukovaného odpadu snížil z 5 086 na 4 991 kilogramů. Viditelný pokles v časové řadě byl zaznamenán v „covidovém" roce 2020, kdy na jednoho obyvatele EU vzniklo 4 817 kilogramů odpadu.

BEZ MINERÁLNÍCH ODPADŮ SE POŘADÍ ZMĚNÍ

Vysoký podíl na celkové produkci v rámci Evropy tvoří odpady z těžby a dobývání (22,7 %) a ze stavebnictví (38,4 %). Nejvyššího zastoupení těžby a dobývání dosáhlo Rumunsko s 85,2 %. Stavebnictví se na celkové produkci odpadů nejvíce podílelo na Maltě (77,7 %). V Česku je podíl těžby a dobývání zanedbatelný (0,3 %), nicméně stavebnictví dosahuje 43,8 %. V některých zemích s vysokým zastoupením zmíněných odvětví a menším počtem obyvatel může být těmito odpady, což jsou typicky zeminy nebo minerální demoliční odpady, celková produkce odpadů na jednoho obyvatele značně zkreslená. Proto Eurostat sleduje i kategorii „odpady s výjimkou hlavních minerálních odpadů". V té dosáhla celková produkce na obyvatele Evropské unie 1 777 kg a na obyvatele Česka 1 519 kg. Od ostatních zemí se značně vychýlilo Estonsko se 7 491 kg,

PRODUKCE ODPADU NA OBYVATELE (kg)

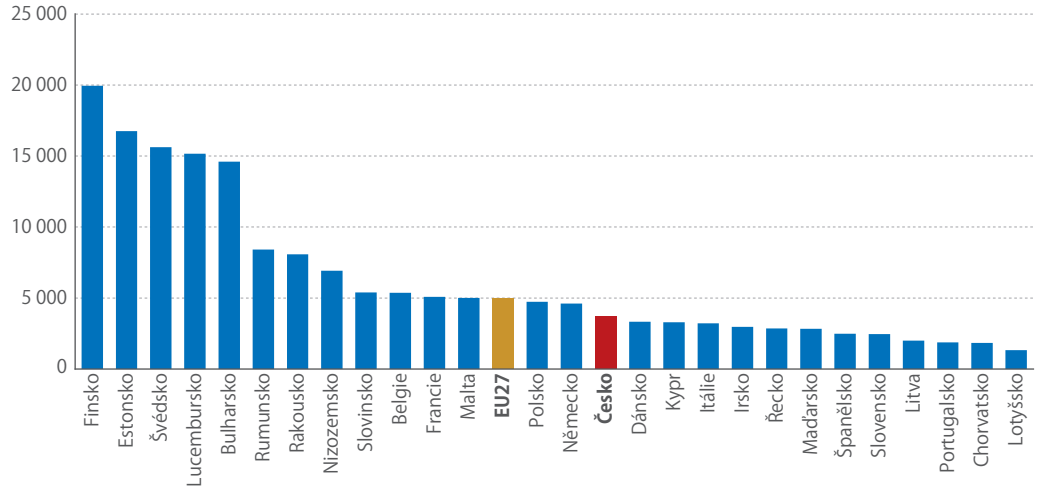

Zdroj: Eurostat

STATISTIKA ODPADŮ

OBSAH

19
V průměru 5 tun odpadů na obyvatele
V roce 2022 bylo v zemích Evropské unie vyprodukováno více než 2 233 milionů tun odpadu.

22
V EU se využívají téměř dvě třetiny odpadů
Podíl různých způsobů využití je však v jednotlivých členských zemích značně rozdílný.

24
V bateriích plníme evropské cíle
Systém zpětného odběru a recyklace baterií a akumulátorů je u nás úspěšný.

26
Staré pneumatiky se stávají surovinou
Podíl pneumatik, které se po skončení své životnosti využívají materiálově, narůstá.

27
Nebezpečné plasty lidé odmítají
Znečištění životního prostředí plastovými odpady vadí lidem na celém světě.

PRODUKCE ODPADU BEZ HLAVNÍCH MINERÁLNÍCH ODPADŮ NA OBYVATELE (kg)

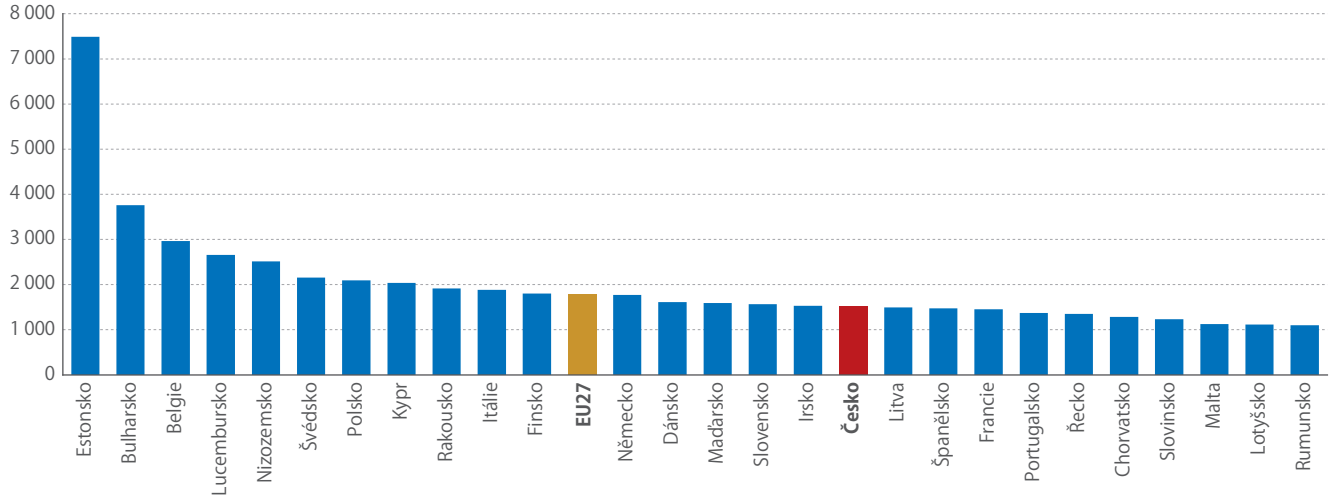

Zdroj: Eurostat

což souvisí s tamní výrobou energie založenou na roponosných břidlicích.

Dalším významným původcem odpadů je zpracovatelský průmysl, který se v EU na celkové produkci podílel 10,3 % a v České republice dokonce 12,5 %. Na celkových téměř 231 milionech tun odpadu vyprodukovaných zpracovatelským průmyslem v EU mělo nejvyšší podíl Německo s 55 miliony tun, s odstupem následovaly Itálie (28 mil. tun) a Polsko (téměř 26 mil. tun). Česko se s necelými 5 miliony tun ocitlo přibližně v polovině pomyslného žebříčku.

STÁTY SE ZNAČNĚ LIŠÍ I V NEKOVOVÝCH ODPADECH

Za pozornost stojí i pohled na složení vyprodukovaných odpadů. Eurostat publikuje výsledky dle evropské klasifikace odpadů (EWC-Stat), která sdružuje jednotlivé kódy dle katalogu odpadů do logických celků. Například nekovový odpad (kód 07) se dělí na několik dílčích kategorií. Jednou z nich je skleněný odpad (kód 071), který se dále skládá ze skleněných obalů (kód 0711) a ostatních skleněných odpadů (0712). Ty jsou tvořeny několika kódy odpadů dle katalogu odpadů (sklo z autovraků, sklo z demoličních odpadů, sklo z komunálních odpadů, atd.). Zmíněného skleněného odpadu bylo v EU v roce 2022 vytvořeno více než 18 milionů tun (41 kg na obyv.), přičemž Česko se na tomto množství podílelo přibližně 309 tisíci tun (29 kg na obyv.). Největším producentem skleněného odpadu byla Itálie s téměř 3,8 miliony tun. V přepočtu na jednoho obyvatele vévodila Belgie se 111 kg. Itálie dosáhla i nejvyšší produkce odpadních plastů, na celkové produkci EU mírně přesahující 20 milionů tun se svými více než 5 miliony tun (90 kg na obyv.) podílela přibližně 26 %. Odpadu z papíru a lepenky na území evropské sedmadvacítky

JSOU STATISTICKÉ ÚDAJE O PRODUKCI ODPADŮ A NAKLÁDÁNÍ S NIMI V ČESKU DOSTATEČNÉ?

JAN MARŠÁK
ředitel odboru cirkulární ekonomiky a odpadů MŽP

Ministerstvo životního prostředí (MŽP) a Český statistický úřad (ČSÚ) velmi intenzivně v oblasti dat o odpadovém hospodářství spolupracují. V posledních letech se podařilo úspěšně omezit administrativní zátěž dotčených subjektů tím, že ČSÚ začal přebírat data ohlášená do systémů MŽP. Prezentovaná data se na základě intenzivní metodické práce expertů podařilo sjednotit, a nadále probíhají diskuze o zlepšování jejich kvality. Mezi MŽP a ČSÚ bylo v roce 2021 v tomto smyslu podepsáno memorandum o spolupráci.

V současnosti lze pravděpodobně považovat údaje o nakládání s odpady prezentované ze strany MŽP či ČSÚ za dostatečné. Jsou nabízeny informace v různé míře agregace – od celkové produkce všech odpadů, až po produkce podle druhů odpadů či produkce odpadů na obyvatele. Taktéž je možné získávat informace na základě územního členění (Česká republika, kraje). MŽP v současnosti prezentuje některé indikátory až na úroveň obcí s rozšířenou působností.

S ohledem na dynamický vývoj legislativního prostředí v oblasti odpadového a oběhového hospodářství, který lze očekávat i do budoucna, bude zřejmě potřebné se zamyslet, zda prezentované informace na tento vývoj adekvátně reagují. V legislativě se již objevují nové požadavky a nové cíle, které bude nezbytné sledovat. Rovněž se přidává zvyšující se potřeba sledování indikátorů pro oběhové hospodářství. Z toho budou vyplývat nutné změny, i co se týče získávání a prezentace údajů.

JSOU STATISTICKÉ ÚDAJE O PRODUKCI ODPADŮ A NAKLÁDÁNÍ S NIMI V ČESKU DOSTATEČNÉ?

JAN TRNOBRANSKÝ
vedoucí oddělení odpadového a oběhového hospodářství, Cenia

„Obsahově považuji současné statistiky za velmi podrobné a dynamicky se vyvíjející vzhledem k aktuálnímu stavu odpadového sektoru. Sledovaná data jsou navíc průběžně rozšiřována na základě plnění nových cílů a povinností České republiky v rámci EU v oblasti odpadů a cirkulární ekonomiky, a neustále také dochází ke zpřesňování metodik jejich sběru a výpočtů. Jako nejvýznamnější bych uvedl soustavy indikátorů odpadového hospodářství (MŽP), které se vyhodnocují každoročně, mají jasně stanovenou metodiku výpočtu, vycházejí z reálně ohlášených dat producentů odpadu a procházejí řadou systémových a manuálních kontrol a několika koly ověřování. V době všudypřítomných dezinformací a informačních zkratek se tak jedná o bezpečné a důvěryhodné zdroje, které však vyžadují také správnou interpretaci. Tu zajišťují především státní instituce, jako je MŽP, Cenia a ČSÚ.“

PODÍL ODVĚTVÍ NA PRODUKCI ODPADŮ (%)

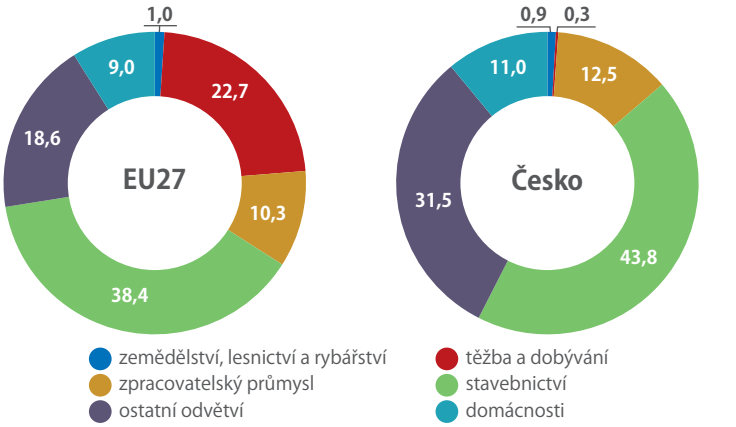

PODÍL SLOŽEK NEKOVOVÉHO ODPADU (%)

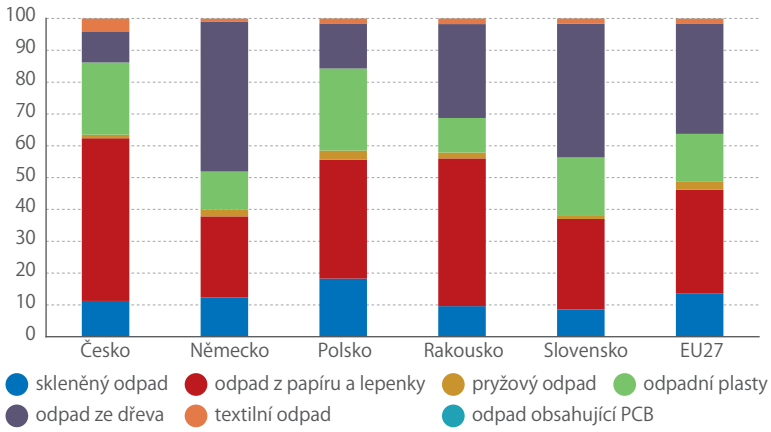

VÝVOJ PRODUKCE ODPADŮ V EU27

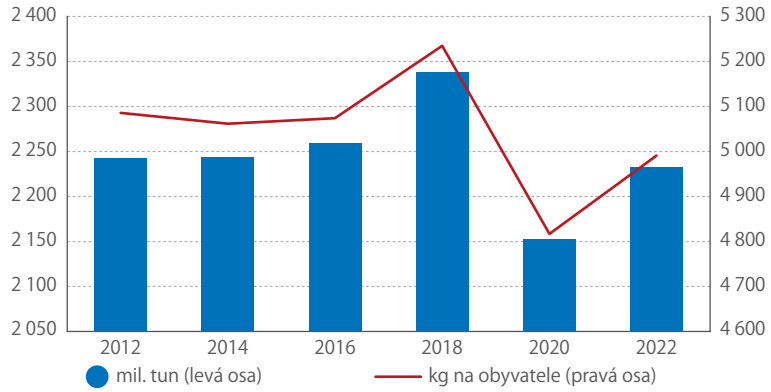

Zdroj: Eurostat

vzniklo 44 milionů tun (98 kg na obyv.), což tvořilo 5,5 % z celkových odpadů (s vyloučením hlavních minerálních odpadů). V České republice tvořil odpad z papíru a lepenky 8,7 % celkových odpadů (s vyloučením hlavních minerálních odpadů), tedy 1,4 milionu tun v absolutním vyjádření a 132 kg na jednoho obyvatele. V rámci EU tvořily největší část nekovových odpadů dřevěné odpady (téměř 47 milionů tun). Německo, Francie a Itálie dohromady přispěly k tomuto množství 58 %, Česko s 270 tisíci tun ani ne jedním procentem.

NEBEZPEČNÝCH ODPADŮ BYLO V ČESKU PODPRŮMĚRNĚ

Samostatnou kategorií odpadu jsou pak odpady nebezpečné, které mohou představovat zvýšené riziko pro lidské zdraví a životní prostředí, nejsou-li likvidovány správně. Z odpadů vytvořených v EU v roce 2022 bylo jako nebezpečný odpad klasifikováno 119 milionů tun (266 kg na obyv.). Mezi lety 2020 a 2022 byl pozorován podstatný nárůst celkového množství nebezpečného odpadu (25 %), z velké části způsobený téměř devítinásobným nárůstem jeho objemu ve Finsku. V roce 2022 se podíl nebezpečných odpadů na celkové produkci odpadů pohyboval mezi 0,7 % v Rumunsku a 26,4 % ve Finsku. V tuzemsku tvořily nebezpečné odpady 4 % z celku. Jeden obyvatel Česka jich tak za rok 2022 vyprodukoval v průměru 146 kilogramů.

V EU se využívají téměř dvě třetiny odpadů

Podíl různých způsobů využití se však v jednotlivých členských zemích značně liší.

TOMÁŠ HARÁK
vedoucí oddělení datové podpory statistiky obchodu, služeb a životního prostředí

V roce 2022 bylo v EU nakládáno s přibližně 1 992 miliony tun odpadu. To nezahrnuje odpad vyvezený mimo EU, ale naopak je započítáno nakládání s odpadem do EU dovezeným. Stejně tak není zahrnut odpad uskladněný pro nakládání v dalších letech, ale je započítán i odpad, který byl pro účely nakládání ve sledovaném roce vyskladněn. Vykazovaná množství proto nejsou přímo srovnatelná s množstvím vyprodukovaných odpadů. Dalším důvodem rozdílného množství produkce a nakládání jsou hmotnostní ztráty, typicky odpaření vlhkosti mezi vážením při produkci a vážením při finálním nakládání.

V rámci nakládání s odpady se sledují dvě hlavní kategorie – využití a odstranění. Do využití se řadí recyklace, která zahrnuje jak materiálovou recyklaci, tak kompostování, dále zasypávání, tedy využití odpadu při terénních úpravách a nakonec energetické využití. Množství využitého odpadu v roce 2022 dosáhlo 1 223 milionů tun a podíl využití na celkovém nakládání s odpady byl 61,4 %. Množství odpadů určených k odstranění činilo 769 milionů tun. Jedná se o odpady uložené na skládky, spálené bez energetického využití či odstraněné jiným způsobem (např. hlubinná injektáž nebo ukládání do povrchových nádrží).

NAKLÁDÁNÍ S ODPADY (tis. t)

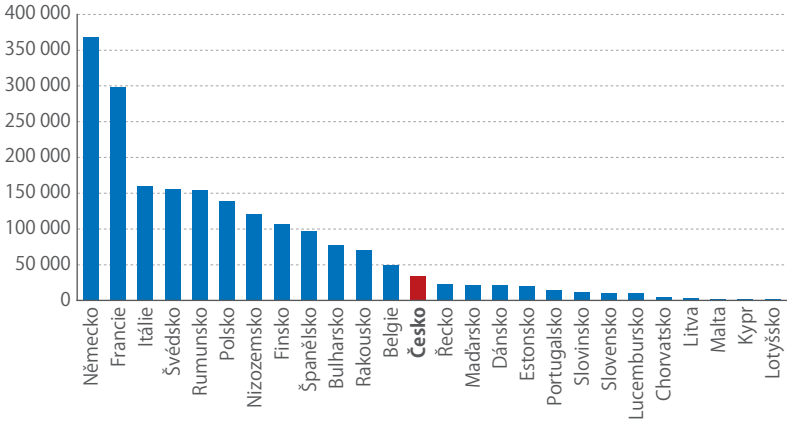

Zdroj: Eurostat

V ČESKU SE RECYKLUJE NADPRŮMĚRNĚ

V zastoupení různých přístupů k nakládání s odpady byly mezi zeměmi EU značné rozdíly. Některé státy měly velmi vysokou míru recyklace (Itálie, Belgie a Slovensko), v jiných převládalo skládkování (Rumunsko, Finsko a Bulharsko). V průměru evropské sedmadvacítky dosáhla míra recyklace 40,8 % a skládkováno bylo 30,2 % odpadu. Dalších 14,2 % se využilo pro zasypávání, 6,4 % sloužilo pro výrobu energie a 0,4 % bylo odstraněno spalováním.*

Česko dosáhlo v recyklaci nadprůměrných výsledků (pokud tedy preferujeme využití odpadů před jejich odstraněním), neboť podíl využití odpadů zde činil 86,5 %. Recyklace se na tom podílela 54,3 p. b., zasypávání 28,3 p. b. a energetické využití 3,9 p. b. Z celkových 13,5 % odstraněných odpadů tvořilo 13,3 p. b. skládkování a jen 0,2 p. b. připadlo na spalování bez energetického využití. Jiné způsoby odstranění nejsou v tuzemsku relevantní.

Češi se tedy ve využití odpadu umístili na šesté příčce v EU. První pozice patřila Slovinsku s 96,6 %, na tomto výsledku ovšem mělo hlavní podíl zasypávání (69,1 p. b.), recyklace se podílela na využití odpadu „jen" čtvrtinou (26,4 p. b.). Naproti tomu nejmenší podíl využití z celkového nakládání s odpady

KTERÝ DRUH ODPADŮ JE Z HLEDISKA RECYKLACE ČI EKOLOGICKÉ LIKVIDACE NEJPROBLEMATIČTĚJŠÍ?

PETR HAVELKA
výkonný ředitel České asociace odpadového hospodářství

„Pokud nám jde o množinu komunálních odpadů, pak je to s jistotou směsný komunální odpad. Toho se v České republice ročně vyprodukuje cca 2,7 milionu tun. Jeho produkce v čase klesá, a musí klesat. Podle platné legislativy musí Česká republika v roce 2035 recyklovat nejméně 65 % všech komunálních odpadů. Zatím jsme na zhruba 41 %. Zároveň je v legislativě zakotveno to, že obce musejí do stejného roku vytřídit nejméně 70 % komunálních odpadů. Ty dva cíle spolu úzce souvisejí. Bez třídění nelze udělat požadovaný rozsah recyklace. Je pozitivní, že v řadě obcí a měst se daří úspěšně navyšovat výsledky třídění komunálních odpadů. Využívají k tomu systémy barevných kontejnerů. Jako velmi efektivní se ukazuje aplikace tzv. „door to door" systémů, kdy jsou sběrné nádoby k dispozici v každém rodinném domě. Lidé tak mají zajištěno třídění v nejvyšším možném komfortu, hned doma. Další cestou je technologické třídění směsných odpadů. Nejmodernější linku k tomu mají v Ostravě. Linka umí ze směsného odpadu vytřídit prakticky cokoli a s velmi vysokou účinností. Z vytříděných odpadů jsou k dispozici druhotné suroviny, které jsou připraveny na recyklaci. Naopak dělat recyklaci přímo ze směsného odpadu možné není."

NAKLÁDÁNÍ S ODPADY (kg na obyvatele)

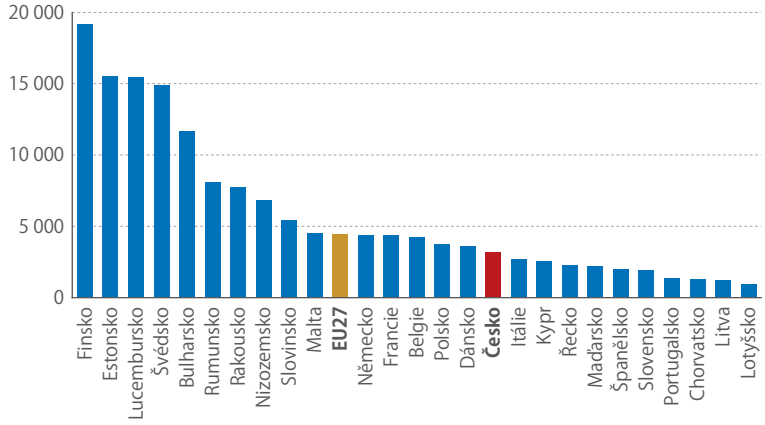

PODÍL RŮZNÝCH ZPŮSOBŮ NAKLÁDÁNÍ S ODPADY (%)

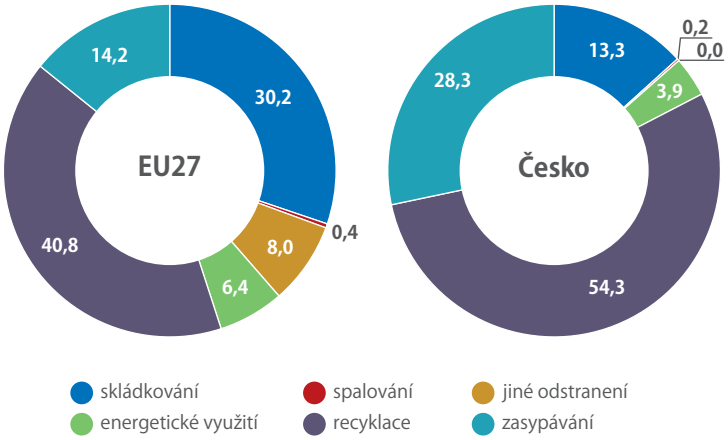

Zdroj: Eurostat

vykázalo Rumunsko (6,1 %). Jedinou kategorií využití odpadů, v níž dosáhlo Česko podprůměrného výsledku (3,9 %), je energetické využití, tedy upotřebení odpadu jakožto paliva pro výrobu energie. Nejvíce je tato kategorie zastoupena v Litvě (19,6 %), oproti tomu na Maltě se takto nevyužívá žádný odpad.

Pokud je odpad spalován bez energetického využití, jedná se o formu odstranění odpadu. Nejvíce tento způsob nakládání v rámci evropské sedmadvacítky aplikovali ve Francii (1,1 %), zatímco v Chorvatsku a na Kypru nebyla takto spálena ani tuna odpadu.

100 MILIONŮ TUN NEBEZPEČNÉHO ODPADU

Speciální kategorii odpadů tvoří nebezpečné odpady, mezi které patří odpady vykazující alespoň jednu z patnácti nebezpečných vlastností (toxicita, karcinogenita, mutagenita, infekčnost, ekotoxicita a další). Nebezpečné odpady mohou poškozovat lidské zdraví nebo životní prostředí, a proto jim je potřeba věnovat zvýšenou pozornost. K negativnímu působení může docházet na místě jejich vzniku, při přepravě nebo v místě jejich zpracování.

V roce 2022 bylo v EU nakládáno s celkem 99,6 milionu tun nebezpečného odpadu, přičemž více než 70 % z toho bylo vykázáno pouze ve čtyřech zemích EU, a sice ve Finsku (29,3 mil. tun), v Německu (21,4 mil. tun), v Bulharsku (13,7 mil. tun) a ve Francii (7,5 mil. tun). Česká republika se na celkovém množství nebezpečných odpadů, s nimiž bylo na území EU nakládáno, podílela necelými 0,6 %. Hlavní způsoby nakládání s nebezpečnými odpady v EU byly skládkování (41,0 %), recyklace (27,2 %) a ostatní formy odstranění (18,5 %). V Česku převažovala recyklace (42,1 %) následovaná skládkováním (40,8 %) a spalováním bez energetického využití (12,1 %).

** Za Irsko, Rakousko a Švédsko nebyly k dispozici kompletní údaje.*

V bateriích plníme evropské cíle

Podle údajů Ministerstva životního prostředí je systém zpětného odběru a recyklace baterií a akumulátorů úspěšný.

PAVEL ČERNÝ
oddělení marketingu a PR

Největší podíl mezi bateriemi a akumulátory uváděnými na český trh tvoří automobilové baterie a akumulátory (23 678 t), následují průmyslové baterie a akumulátory (12 707 t) a nejmenší skupinou jsou přenosné baterie a akumulátory (5 205 t). Ač se hmotnostně jedná o nejmenší část, z hlediska ohrožení životního prostředí představují podle ministerstva přenosné baterie a akumulátory nejvýraznější riziko, protože jich je nejvíce co do počtu kusů, a navíc mají velmi různé chemické složení. Tyto baterie lidé rovněž nejčastěji odkládají do směsného komunálního odpadu, v němž by rozhodně končit neměly.

SBÍRÁ SE VÍCE NEŽ POLOVINA

Od roku 2016 platila v EU povinnost zpětně odebrat alespoň 45 % přenosných baterií a akumulátorů uvedených na trh, loni schválené nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2023/1542 stanovilo cíle pro následující období a rozšířilo členění baterií o novou kategorii baterií lehkých dopravních prostředků (LMT). V kategorii přenosných baterií tak mají členské státy EU do konce roku 2027 zajistit zpětný odběr nejméně 63 % množství uvedeného na trh, a do roku 2031 alespoň 73 %. V kategorii LMT, tedy baterií pro elektrokola, koloběžky apod., je stanoven cíl 51 % v roce 2028 a 61 % v roce 2031. Při výpočtu úrovně zpětného odběru se přitom poměřuje odebrané množství v daném roce s průměrným množstvím uvedeným na trh za předchozí tři roky.

Podle údajů Ministerstva životního prostředí se dosavadní cíle zpětného odběru baterií a akumulátorů v České republice daří plnit, a zdá se, že nebude problém ani s plněním přísnějších povinností v budoucích letech.

Množství přenosných baterií a akumulátorů uváděných na trh i zpětně odevzdaných v České republice každoročně roste. Úroveň zpětného odběru mezi roky 2020 a 2021 vzrostla o 1,9 % a dosáhla 50,5 %. Celkem bylo v roce 2021 zpětně odebráno 2 432,804 t přenosných baterií a akumulátorů.

LITHIOVÝCH BATERIÍ PŘIBÝVÁ

Z rozdělení na jednotlivé elektrochemické typy je zřejmé, že v případě primárních článků, tedy zjednodušeně baterií na jedno použití, postupně roste zastoupení alkalických baterií a klesá podíl zinkových. Tyto dva typy zároveň tvoří převážnou většinu primárních článků uváděných na trh. U sekundárních článků, tedy baterií, které je možno opakovaně dobíjet, je portfolio používaných technologií širší. Za posledních deset let výrazně vzrostl podíl lithiových baterií, které v roce 2021 tvořily už tři čtvrtiny všech přenosných opakovaně nabíjecích baterií uvedených

BATERIE A AKUMULÁTORY NA ČESKÉM TRHU V ROCE 2021

	množství výrobků uvedených na trh (t)	množství zpětně odebraných výrobků (t)
přenosné baterie a akumulátory	5 206	2 433
průmyslové baterie a akumulátory	12 707	2 496
automobilové baterie	23 678	22 123

Zdroj: Ministerstvo životního prostředí

KTERÝ DRUH ODPADŮ JE Z HLEDISKA RECYKLACE ČI EKOLOGICKÉ LIKVIDACE NEJPROBLEMATIČTĚJŠÍ?

PETR NOVOTNÝ
Institut cirkulární ekonomiky

Obecně řečeno, největší překážkou recyklovatelnosti odpadu je jeho znečištění, případně smíchání různých materiálů dohromady. Dobrým příkladem jsou žluté popelnice, do kterých občané České republiky odkládají plastový odpad. Žlutá popelnice obsahuje desítky různých druhů plastů, které se liší svým chemickým složením, barvou, jsou opatřené různými papírovými etiketami, kovovými fóliemi apod. Tato různorodost plastového odpadu značně komplikuje jeho recyklovatelnost. Když to zjednoduším, tak my dneska ze žluté popelnice vytáhneme PET lahve, tvrdé plasty, případně folie, a všechno ostatní putuje na spálení a energetické využití. Skutečná materiálová recyklace plastu tak v České republice značně pokulhává. Jaké je řešení? Předcházet vzniku plastového odpadu, preferovat opakovaně použitelné obaly, uzavírat materiálové smyčky (k tomu například slouží zálohování PET lahví), snižovat na straně výrobců množství druhů plastů uváděných na trh, sjednotit jejich barvy, používat jednodruhové výrobky – například etikety ze stejného materiálu jako obal, případně takové, které jde snadno oddělit.

PŘENOSNÉ BATERIE A AKUMULÁTORY NA ČESKÉM TRHU

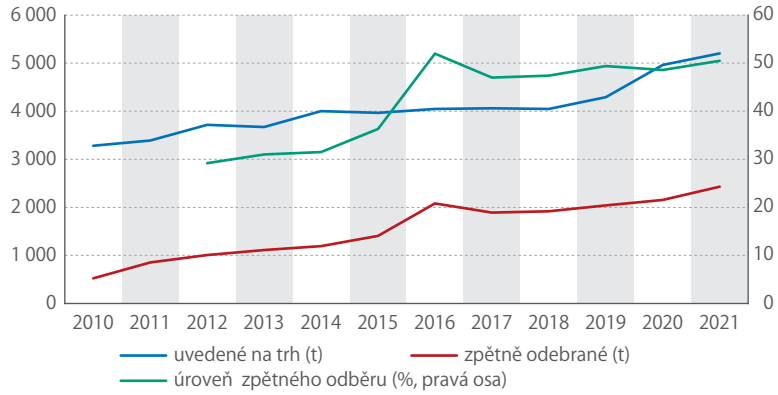

Pozn.: Při výpočtu úrovně zpětného odběru se poměřuje odebrané množství v daném roce s průměrným množstvím uvedeným na trh za předchozí tři roky.

PODÍL TYPŮ PRIMÁRNÍCH ČLÁNKŮ UVÁDĚNÝCH NA ČESKÝ TRH (%)

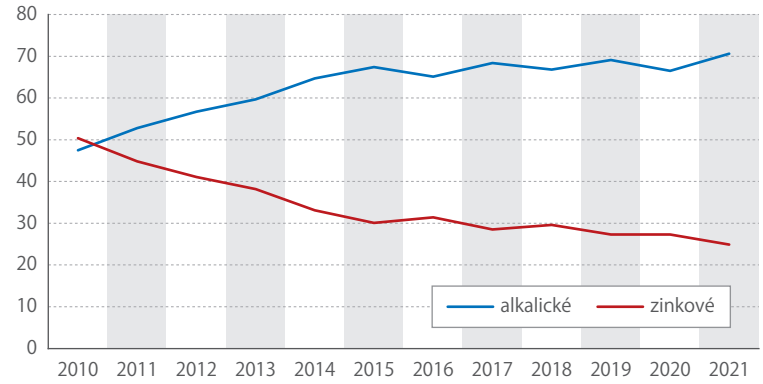

Pozn.: Primární články nejsou určeny k opětovnému nabíjení.

PODÍL TYPŮ SEKUNDÁRNÍCH ČLÁNKŮ UVÁDĚNÝCH NA ČESKÝ TRH (%)

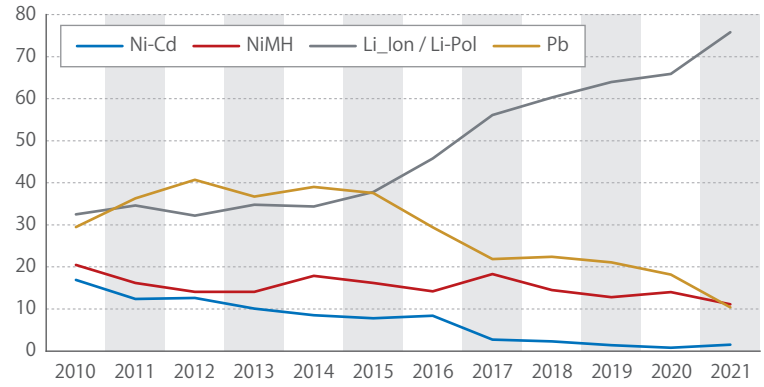

Pozn.: Sekundární články lze po vybití opakovaně nabíjet.
Zdroj: Ministerstvo životního prostředí

na trh. Naopak značný pokles zaznamenaly baterie na bázi niklu a olova.

Podíl dobíjecích baterií za sledované období vzrostl jen mírně, z 35 % v roce 2010 na 39 % v roce 2021. Adekvátně se snížil podíl jednorázových baterií z 65 % na 61 %.

ÚČINNOST RECYKLACE JE VYSOKÁ

V oblasti baterií a akumulátorů patří mezi klíčové informace také údaje o účinnosti recyklačních procesů, tedy podíl hmotnosti materiálů vzniklých recyklací ku hmotnosti zpětně odebraných baterií. V roce 2021 se podařilo recyklovat 93,95 % NiCd baterií a akumulátorů uvedených na český trh s podílem recyklovaného kadmia 93,89 %. Účinnost procesu recyklace olověných baterií a akumulátorů činila 82,95 %, přičemž podíl recyklovaného olova byl 98,51 %.

Podle nařízení EU 2023/1542 musí být do konce roku 2025 dosaženo recyklace alespoň 75 % průměrné hmotnosti olověných baterií, 65 % lithiových baterií, 80 % nikl-kadmiových baterií a 50 % jiných odpadních baterií. Od roku 2030 se recyklační cíle zvýší na 80 % u olověných baterií a 70 % u lithiových baterií.

Staré pneumatiky se stávají surovinou

Podíl pneumatik, které se po skončení své životnosti využívají materiálově, narůstá.

PAVEL ČERNÝ
oddělení marketingu a PR

Zpětný odběr pneumatik není regulován evropskou legislativou a povinnosti výrobců a distributorů pneumatik na českém trhu stanoví zákon č. 542/2020 Sb. o výrobcích s ukončenou životností. Ten nařídil od roku 2022 zpětně odebírat nejméně 80 % z průměrné hmotnosti pneumatik, které byly uvedeny na trh v předchozích třech letech. Do roku 2020 se úroveň zpětného odběru počítala pouze z množství dodaného na trh v aktuálním roce. Pro 30 % ze zpětně odebraných pneumatik musejí výrobci a distributoři zajistit recyklaci a přípravu k opětovnému použití.

Data Ministerstva životního prostředí ukazují, že množství zpětně odebraných pneumatik se od roku 2014 každoročně zvyšuje. V roce 2021 dosáhla úroveň zpětného odběru 81,9 %, a stanovený cíl tak byl splněn.

Množství pneumatik dodaných na trh, na které se vztahuje povinnost zpětného odběru, od roku 2012 začalo výrazněji stoupat, a to zejména z důvodu zvyšování počtu povinných osob zapojených do systému vykazování. To ministerstvo vysvětluje zlepšením vymahatelnosti povinností díky nové legislativě platné od roku 2014. Nárůst pokračoval až do roku 2019, a následně došlo k poklesu množství pneumatik uvedených na trh o 5,54 %. Příčinou byla pravděpodobně pandemie onemocnění covid-19 a s ní spojená restriktivní opatření, jež omezila jak možnosti prodeje, tak i cestování. Po rozvolnění trhu množství prodaných pneumatik opět značně narostlo. V roce 2021 bylo uvedeno na český trh 106 630,82 tun pneumatik, a zpětně odebráno 79 399,77 tun.

Dominantními způsoby využití zpětně odebraných pneumatik jsou materiálové a energetické využití. Až na výkyv v roce 2019 význam materiálového využití stále narůstal, na úkor využití energetického. V roce 2021 bylo materiálově využito 62,10 % zpětně odebraných pneumatik, energeticky 33,21% a protektorováno bylo 0,61 % pneumatik.

PNEUMATIKY NA ČESKÉM TRHU

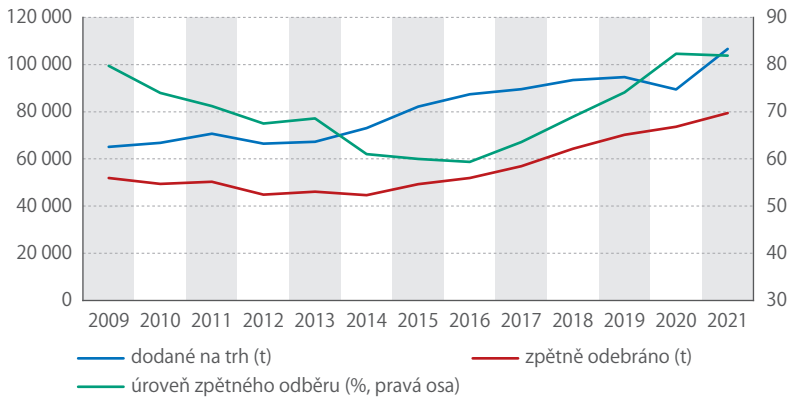

Zdroj: Ministerstvo životního prostředí
Pozn.: Až do roku 2020 se úroveň zpětného odběru stanovovala pouze z údajů v aktuálním roce, od roku 2021 se odebrané množství v aktuálním roce poměřuje s průměrným množstvím uvedeným na trh za předchozí tři roky.

NEJČASTĚJŠÍ ZPŮSOBY NAKLÁDÁNÍ SE ZPĚTNĚ ODEBRANÝMI PNEUMATIKAMI (%)

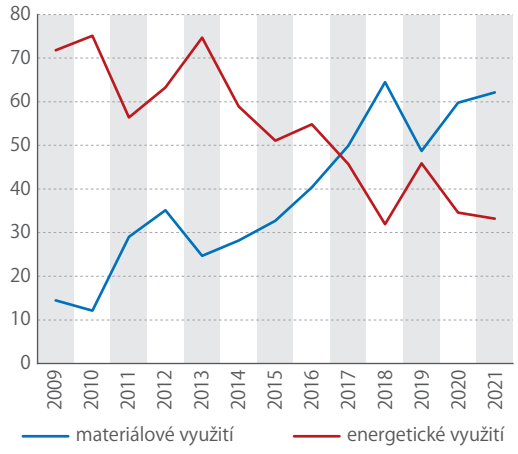

Zdroj: Ministerstvo životního prostředí

Nebezpečné plasty lidé odmítají

Znečištění životního prostředí plastovými odpady vadí lidem na celém světě.

PAVEL ČERNÝ
oddělení marketingu a PR

V závěru loňského roku prováděla agentura Ipsos zjišťování přístupu veřejnosti k problematice znečištění životního prostředí plasty. Šetření probíhalo ve 32 zemích celého světa a dotazováno při něm bylo téměř 25 tisíc osob ve věku 16 až 74 let.

Ve všech sledovaných zemích velká většina respondentů (90 %) souhlasí s celosvětovým zákazem používání pro výrobu plastů takových chemikálií, které jsou nebezpečné pro lidské zdraví a životní prostředí. Jen o málo méně respondentů (87 %) soudí, že je nezbytné snížit množství celosvětově vyráběných plastů. A stejné množství lidí se hlásí k tezi, že plasty, které nelze snadno recyklovat, by měly být zakázány.

Více než osm z deseti (85 %) souhlasí s nastolením zákazu zbytečných plastových výrobků na jedno použití, jako jsou nákupní tašky, příbory, kelímky či talíře.

Zavedení přímé odpovědnosti vlád a výrobců plastů za snižování množství plastového odpadu a ukončování znečištění plasty podporují téměř tři čtvrtiny respondentů (73 %). Základním dokumentem, jímž by se měly vlády a výrobci plastů povinně řídit, se má stát globální smlouva OSN o ukončení plastového znečištění, na jejímž znění členské státy nyní intenzivně pracují, a která by měla být schválena do konce roku 2024.

Na otázku, zda mají mít všechny státy rovný přístup k financování, technologiím a dalším zdrojům umožňujícím snižování plastového znečištění, odpovědělo kladně v průměru 72 % respondentů. V Africe to bylo dokonce 80 %.

KTERÝ DRUH ODPADŮ JE Z HLEDISKA RECYKLACE ČI EKOLOGICKÉ LIKVIDACE NEJPROBLEMATIČTĚJŠÍ?

RADEK STAŇKA
předseda spolku Naše odpadky

„Pro obce v dnešní době není problém nic. Spíš je problém, že je vše dražší. Obce jednoduše odpad předají firmě, která s ním nějak naloží. Jak, to je otázka spíš na zpracovatelské společnosti."

JAKO PRVNÍ KROK BY SE MĚLO ZAČÍT ZÁKAZEM PLASTOVÝCH PŘEDMĚTŮ, KTERÉ SE S NEJVĚTŠÍ PRAVDĚPODOBNOSTÍ STANOU ZNEČIŠTĚNÍM (%)

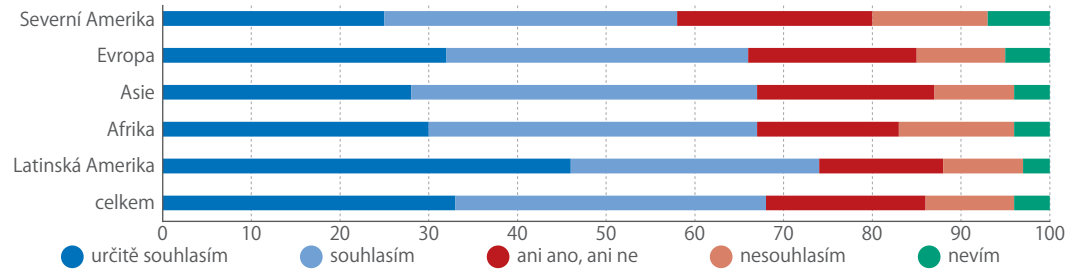

ZAKÁZAT ZBYTEČNÉ JEDNORÁZOVÉ VÝROBKY Z PLASTU (%)

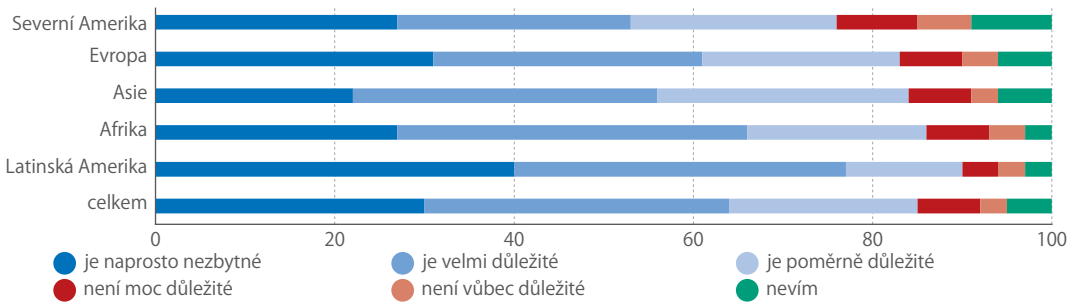

Zdroj: Ipsos

Každý může dělat alespoň něco

Přestože to mnohdy vypadá, že řešení globálních environmentálních problémů nemohou jednotlivci ovlivnit, Bedřich Moldan apeluje, abychom úsilí o kvalitnější životní prostředí nevzdávali. Přispět ke zlepšení vyhlídek na budoucnost můžeme všichni.

Foto: Tereza Koutecká

Jak kvalitní statistiku o životním prostředí u nás máme?

Já mám ke statistice, a speciálně ke statistice životního prostředí velmi blízko. Když jsem v polovině devadesátých let zastupoval Českou republiku v OSN v rámci komise pro udržitelný rozvoj, navrhl jsem pracovní program pro vývoj indikátorů udržitelného rozvoje. V roce 2000 pak byla vydána takzvaná modrá kniha, ve které byly ty indikátory sepsány. Jeden z přípravných workshopů probíhal i u nás v Průhonicích, což dodalo ochraně životního prostředí v Česku velký impulz. A protože indikátory jsou v mnoha případech založeny na statistice, pomohlo to i v tomto směru a statistika životního prostředí je v České republice na velmi vysoké úrovni.

Co ze statistických dat vyplývá? Jaký je současný stav našeho životního prostředí?

Vrátím se opět do devadesátých let. Když jsme začínali v novém režimu, bylo dat velice málo a mnohá z nich navíc nebyla snadno přístupná. Poté, co se postupně podařilo sestavit celkový obrázek o stavu životního prostředí, naskytl se pohled značně zdrcující. Životní prostředí u nás bylo opravdu velmi špatné.

Nicméně s nástupem demokracie se tímto směrem napřela značná pozornost, a to jak ze strany

veřejnosti, tak i oficiálních institucí a politiků. Vždyť kvůli neúnosnému stavu životního prostředí začali lidé demonstrovat ještě před listopadem 1989 a byl to jeden z faktorů, který vedl k pádu komunistického režimu. Díky tomu se podařilo situaci velmi rychle výrazně zlepšit. Například emise oxidu siřičitého poklesly za deset let skoro o devadesát procent. Zlepšila se kvalita vody, zavedl se systém nakládání s odpady, pravidla ochrany životního prostředí byla zakotvena do legislativy… Udělalo se toho opravdu hodně.

Okolo roku 2000 jsme se dostali v podstatě na úroveň evropského průměru, ale bohužel, od té doby už to tak rychle nejde. Společnost začala věnovat větší pozornost ekonomickým otázkám a otázkám životní úrovně, a problematika životního prostředí už tolik zájmu nevzbuzuje. Z různých šetření vyplývá, že lidé jsou s kvalitou životního prostředí spokojeni a nevnímají ji jako nějaký velký problém.

V čem by se tedy životní prostředí u nás mělo ještě zlepšit?

Významným problémem je třeba nevhodné hospodaření v krajině – veliké lány s monokulturami. Pořád také máme dost znečištěnou vodu, zejména v menších tocích. Vzhledem k rozptýlené sídlištní struktuře je náročné zajistit instalaci čistíren odpadních vod všude, kde by jich bylo třeba.

Oficiální představitelé se také často hrdě chlubí tím, že naše země plní evropské závazky na emise skleníkových plynů a další podobná kritéria. Jenže už neříkají, že ty závazky mají srovnávací základnu v první polovině devadesátých let. A díky obrovskému zlepšení do roku 2000 vycházíme stále dobře, i když v poslední době snižujeme emise spíš podprůměrně. Zaostáváme rovněž v zavádění obnovitelných zdrojů energie. Nejde ovšem jenom o zdroje. Je třeba podporovat transformaci celého energetického systému, včetně ukládání energie, rozvoje přenosové soustavy, chytrých sítí. V tom zůstáváme značně pozadu, a jsem z toho smutný.

Jak hodnotíte vývoj nakládání s odpady v Česku?

Nejsme na tom úplně dobře. Na jedné straně je pozitivní, že naši přírodu už nehyzdí černé skládky a že Češi intenzivně třídí, na druhé straně však pořád máme velmi vysoký podíl skládkování a vytříděné plasty nedokážeme recyklovat. Velmi mnoho jich nakonec stejně končí na skládce nebo ve spalovně.

Dají se ale všechny odpady znovu využít?

Úplně stoprocentně to nejde, vždycky nějaké odpady zbydou. Mohou však být v takové formě a v takovém množství, že to nějak zvlášť nezatíží životní prostředí. Ale nejde jenom o recyklaci. Musíme se dívat na celý systém. Začít u výběru surovin a pokračovat přes zpracování i spotřebu tak, aby vše umožňovalo snadnou recyklaci a co nejméně poškozovalo přírodu. Není to jednoduché, a nelze se zaměřit na jediný zdroj. Snadná cesta neexistuje, vše je vzájemně provázáno, ale rozhodně nemůžeme rezignovat. Začít můžeme třeba tím, že budeme minimalizovat spotřebu surovin, zejména nerostných, jejichž těžba v celosvětovém měřítku neustále roste značným tempem.

Vlastní recyklace, třeba v případě plastů, je velmi komplikovaný problém, protože plastů je mnoho druhů se značně rozdílným složením a technologií výroby. Ale řadu z nich bychom mohli nahradit přírodními materiály, například v textilu. Přijde mi absolutně nesmyslné, když si naši chovatelé ovcí stěžují, že nemají odbyt na vlnu, a přitom jsou všechny oděvy z umělých vláken. Vlna je fantastický materiál, kterému by se měla věnovat podstatně větší pozornost. Je veliká škoda, že se tím nikdo nezabývá.

Kde vidíte největší globální environmentální hrozby?

Souhlasím s OSN, která definovala trojí vážné ohrožení. Tedy události spojené se změnou klimatu, s poklesem biologické rozmanitosti a s velmi rozsáhlým a různorodým znečištěním planety. Změna klimatu je na jedné straně velmi bezprostřední, dotýká se nás všech, což už nelze popřít. Naštěstí u nás ve střední Evropě jsou ty důsledky stále ještě relativně mírné, i když tím nechci snižovat dopady povodní nebo extrémního sucha. Redukce biodiverzity, tedy snižování počtu druhů živočichů a rostlin na první pohled tak zřetelná není, ale jde o dlouhodobý a velmi nebezpečný jev. A typů znečištění je velmi mnoho, v poslední době se třeba hodně mluví o zamoření prostředí plasty a mikroplasty. Plastů se vyrábí stále více, ale jen velmi málo se jich recykluje. To ale není jediné znečištění. Lidé používají také mnohé nebezpečné látky, například takzvané věčné chemikálie, které se přirozenou cestou nerozkládají, v prostředí přetrvávají velice dlouho a dnes jsou obsažené takřka všude a ve všem. V buňkách živých organismů přitom způsobují různé změny, které mohou mít velmi vážné následky.

Dokážou lidé zpomalit, nebo dokonce zastavit globální oteplování?

Zpomalit doufám, že ano, ale zastavit v žádném případě. Oteplování je způsobeno skleníkovými plyny, a ty jsou v atmosféře již emitovány a mají dlouhou dobu životnosti, některé až stovky let. To znamená, že po další desetiletí, staletí, a možná i tisíciletí v atmosféře zůstanou a budou na ni působit, i kdybychom je nějakým zázrakem zítra úplně přestali emitovat. Ale rozhodně se růst teploty dá zpomalit tím, že jejich emise budeme snižovat. To bychom měli dělat co možná nejrychleji, aby změny klimatu nebyly tak razantní a jejich důsledky tak katastrofické. Bohužel se to zatím nedaří.

Jak významný problém pro životní prostředí představuje narůstající lidská populace, která má ještě před koncem tohoto století dosáhnout skoro 11 miliard? Je Země schopna uživit tolik lidí?

Poslední globální demografické výsledky ukazují, že nárůst se zpomaluje a těch 11 miliard se možná

PAVEL ČERNÝ
oddělení marketingu a PR

> Po roce 2000 začali lidé věnovat větší pozornost ekonomickým otázkám, a problematika životního prostředí už tolik zájmu nevzbuzuje.

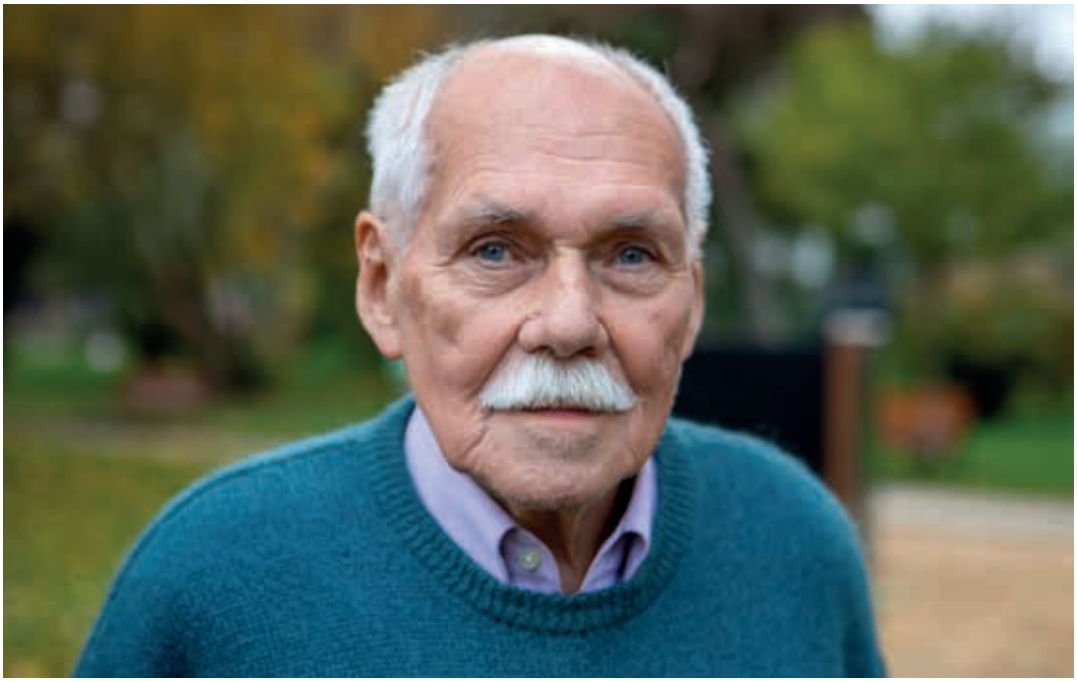

prof. RNDr. Bedřich Moldan, CSc., dr. h. c.

Vystudoval Matematicko-fyzikální fakultu Univerzity Karlovy, obor analytická chemie. V letech 1959–1989 pracoval v Ústředním ústavu geologickém, kde zkoumal geochemii životního prostředí. V roce 1990 se stal prvním českým ministrem životního prostředí, a následně zastupoval ČR v otázkách životního prostředí při jednáních v OSN a EU. Zakládal Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy, kde stále na částečný úvazek pracuje.

ani nedosáhne. Jediný velký region, kde lidí stále výrazně přibývá, je subsaharská Afrika. Myslím si ale, že celkový počet zásadním problémem není. Zásadní problém je, že lidé mají vysoké materiální nároky a chtějí zvyšovat svou životní úroveň, což je v zemích globálního jihu mnohdy oprávněné. Nikdo nechce žít v bídě a nedostatku. Objevují se tedy názory, že sever by se měl uskrovnit a s jihem se o svůj blahobyt rozdělit. To se ale ve světovém měřítku neděje, protože lidé se nějak zásadně uskrovnit rozhodně nechtějí. Je tedy potřeba zavádět nové postupy a prohlubovat cirkulární ekonomiku, aby rozvoj a zvyšování životní úrovně v Africe nebyly spojeny s vysokou zátěží životního prostředí. To je jeden z nejzávažnějších problémů, které vůbec máme. Jeho řešení však vyžaduje globální mnohostrannou spolupráci prakticky všech zemí na planetě. Ta je ale v důsledku brutální ruské agrese na Ukrajině v poslední době velmi zásadně narušena. Což má zásadní dopady nejen pro Ukrajinu a její bezprostřední okolí, ale výsledkem je i to, že světový řád, který mohl zajistit určitou spolupráci v životním prostředí i v řadě dalších oblastí, se do velké míry hroutí.

Když to tedy řeknu velice stručně, tak nemám strach z toho, že lidí je víc, ale mám strach z toho, že jejich často oprávněné nároky na vyšší životní úroveň jsou uspokojovány způsobem, který je po ekologické stránce devastující.

Co můžeme pro zlepšení situace dělat jako jednotlivci, když globální spolupráci států asi dost těžko ovlivníme?

Je třeba si uvědomit, že lidé nejsou jenom jednotlivci. V prvé řadě mají zpravidla rodinu, a když jde o spotřebu, mluvíme spíše o rodině než o jednotlivci. Nakupujeme jako rodina a společně také spotřebováváme. Měli bychom se tedy podívat na svou uhlíkovou stopu a spotřebu usměrnit tak, aby naše chování bylo co nejméně zatěžující pro životní prostředí. Když například chodím na procházky, vidím velmi často u rodinných domů přeplněné černé popelnice na směsný odpad. Naše rodina má černou popelnici poloviční, a stejně ji během čtrnácti dnů, kdy se vyváží, nestihneme naplnit. Věcí, které vyhazujeme, je absolutní minimum. Část odpadů také kompostujeme nebo třídíme do barevných kontejnerů.

Kromě rodiny máme také zaměstnání nebo studujeme a do zaměstnání a do školy se nějak dostáváme. Já jsem chodil do práce většinou pěšky, dobré je jezdit na kole nebo využívat hromadnou dopravu. To také můžeme sami ovlivnit. V práci jsme v nějaké pozici a i v ní lze brát ohled na životní prostředí. Například řidič svým stylem jízdy ovlivňuje spotřebu pohonných hmot, úředník v kanceláři může snížit spotřebu papíru tím, že zbytečně vše netiskne; podobných příkladů je celá řada. Značný vliv na životní prostředí mají zemědělci. U těch našich mě velmi mrzí jejich odpor k platbám na environmentální opatření.

Další šanci na to, jak prosadit přírodě prospěšná opatření, skýtají různé spolky, sdružení a komunity, které mohou v ekologické oblasti působit velmi aktivně. Vždyť organizace občanské společnosti hrály zásadní roli už při vzniku světového ekologického uvědomění v šedesátých a sedmdesátých letech minulého století. Například Den země vznikl jako happening iniciovaný několika jednotlivci v USA, a hned prvního ročníku v roce 1970 se zúčastnilo 20 milionů Američanů. A to tenkrát neexistoval internet ani žádné sociální sítě.

Není tedy pravda, že jako jednotlivci nemůžeme nic ovlivnit. Lidé nejsou bezmocní a každý může dělat alespoň něco podle toho, kde žije a jakou má pozici.

Nezkrácený rozhovor najdete na: bit.ly/4fnFTX3

Kam míří turisté v Česku

Nejnavštěvovanější turistickou památkou České republiky zůstává areál Pražského hradu. V roce 2023 přivítal 2,2 milionu návštěvníků.

ZDENĚK LEJSEK
oddělení statistiky cestovního ruchu a životního prostředí

V roce 2023 došlo v České republice k významnému oživení cestovního ruchu, což potvrdila popularita nejoblíbenějších turistických cílů. Přehled sestavuje agentura CzechTourism na základě sledování počtu návštěv více než 1 500 turistických míst. Data zahrnují domácí i zahraniční návštěvníky společně.

PRAHA NEJSOU JENOM HRADČANY

Prvenství v návštěvnosti turistických cílů v roce 2023 obhájil Pražský hrad, kam zavítalo téměř 2,2 milionu lidí, meziročně o 54 % více. Jedná se o symbol české státnosti, který láká obdivovatele svou historií a architekturou. Druhá v pořadí skončila lanová dráha na Petřín, kterou se v roce 2023 svezlo přes 1,9 milionu turistů, meziročně zhruba o osminu více. Třetí místo patřilo ZOO Praha s téměř 1,4 milionu prodaných vstupenek. Byť se v jejím případě jedná o pokles o 4,3 %, po řadu let je zdaleka nejnavštěvovanější českou zoologickou zahradou.

Zmíněná místa vévodí žebříčkům dlouhodobě, s jejich pořadím však zamíchala omezení během pandemie covidu-19. Do areálu Pražského hradu a přilehlých objektů byl tehdy výrazně omezen vstup, návštěvnost klesla prudce o 80 % a naše nejnavštěvovanější památka se ocitla až na sedmém místě v roce 2020 a dokonce dvanáctém v roce 2021. V obou zmíněných letech zvítězila petřínská lanovka, jež těsně překonala hranici milionu turistů.

Návštěvníci Prahy však vyhledávají i jiné lokality. Rekordní návštěvnost 974 tisíc osob v roce 2023 zaznamenal Muzejní komplex Národního muzea, kam patří stálé expozice a výstavy především v Historické a Nové budově Národního muzea. Započítáme-li však ještě Náprstkovo muzeum, České muzeum hudby, Národopisné muzeum a další objekty, dostaneme návštěvnost přesahující 1,1 milionu, meziročně o téměř 140 tisíc návštěvníků více.

POČTY HOSTŮ V HROMADNÝCH UBYTOVACÍCH ZAŘÍZENÍCH V KRAJÍCH V ROCE 2023 (tis.)

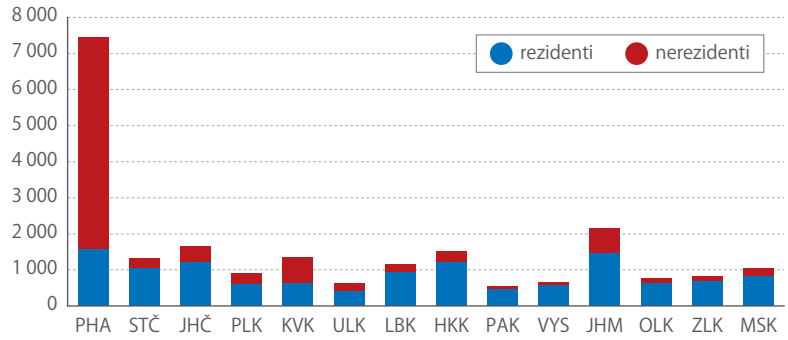

Zdroj: ČSÚ

Stálicí v oblíbenosti zůstávají Petřínská rozhledna, která přivítala 643 tisíc návštěvníků, Staroměstská radnice (561 tisíc), Židovské muzeum (553 tisíc), Národní galerie (434 tisíc) nebo Botanická zahrada (413 tisíc). Z padesáti nejnavštěvovanějších turistických míst v celém Česku, bychom jich 16 našli právě v Praze.

ZÁBAVA, VĚDA, TECHNIKA V REGIONECH

Významně atraktivní je však turistická nabídka také v ostatních oblastech České republiky. Na čtvrtém místě absolutně se v roce 2023 stejně jako předloni umístil AquaPalace Čestlice s počtem 1,1 milionu platících hostů. Především rodiny s dětmi lákají i další podobná místa, konkrétně Aqualand Moravia (837 tisíc), ZOO ve Zlíně (771 tisíc) nebo Safari Park ve Dvoře Králové (673 tisíc). Populární DinoParky, nacházející se v pěti různých městech, potěšily společně 822 tisíc návštěvníků.

Nejnavštěvovanější sdružený turistický cíl v Česku představuje areál Dolní Vítkovice a Landek Park. Unikátní příklad proměny průmyslového komplexu v turisticky přitažlivou lokalitu přilákal celkem 991 tisíc návštěvníků, což bylo o 3,7 % více než předloni. Areálem ve skutečnosti projde ještě více lidí, než je evidováno, protože mnoho jich v Dolních Vítkovicích tráví volný čas ve zdejších restauracích a kavárnách nebo procházkami.

PŘÍRODNÍ KRÁSY ČESKA

Ve statistikách se poněkud neprávem ztrácejí přírodní krásy Česka. Příčinou je obtížný monitoring návštěvnosti například národních parků, chráněných krajinných oblastí nebo přírodních rezervací vzhledem k jejich plošné rozloze a mnoha možnostem přístupu. V databázi turistických cílů se proto nenacházejí. Prakticky možné je sledovat počet návštěvníků v přirozeně ohraničených lokalitách, jako jsou jeskyně,

NEJNAVŠTĚVOVANĚJŠÍ TURISTICKÉ CÍLE V ČESKÉ REPUBLICE V LETECH 2017–2019

			návštěvnost (tis. osob)		
název objektu	kategorie	kraj	2017	2018	2019
Pražský hrad	hrady a zámky	hlavní město Praha	2 378	2 445	2 587
Lanová dráha na Petřín	lanové dráhy	hlavní město Praha	*	2 066	2 230
Zoologická zahrada hl. m. Prahy	zoo, zahrady a akvária	hlavní město Praha	1 445	1 427	1 457
AquaPalace Praha	zábavní turistické cíle	Středočeský kraj	836	820	1 014
Dolní oblast Vítkovice a Landek Park	sdružený turistický cíl	Moravskoslezský kraj	1 558	1 656	1 675
Muzejní komplex Národního muzea	sdružený turistický cíl	hlavní město Praha	170	174	*
Dolní Vítkovice	věda a technika	Moravskoslezský kraj	*	1 357	1 370
Aqualand Moravia	zábavní turistické cíle	Jihomoravský kraj	721	793	806
DinoPark ČR	sdružený turistický cíl	Plzeňský kraj	791	803	870
ZOO Zlín	zoo, zahrady a akvária	Zlínský kraj	630	648	683
Správa jeskyní ČR	sdružený turistický cíl	Středočeský kraj	*	783	761
Safari Park Dvůr Králové	zoo, zahrady a akvária	Královéhradecký kraj	518	525	542
Petřínská rozhledna	věže a rozhledny	hlavní město Praha	714	698	702
Zoologická zahrada Ostrava	zoo, zahrady a akvária	Moravskoslezský kraj	507	537	580
Pivovary a expozice Plzeňského Prazdroje	muzea a galerie	Plzeňský kraj	762	745	837
Staroměstská radnice	ostatní turistické cíle	hlavní město Praha	378	600	695
Židovské muzeum v Praze	sdružený turistický cíl	hlavní město Praha	717	721	677
Pivovar Plzeňský Prazdroj	věda a technika	Plzeňský kraj	*	589	592
Zoologická a botanická zahrada města Plzně	zoo, zahrady a akvária	Plzeňský kraj	453	482	505
Adršpašské skály	přírodní turistické cíle	Královéhradecký kraj	*	*	470

Zdroj: CzechTourism. Pozn.: Údaje označené * nejsou za daný rok k dispozici.

skalní města nebo vrcholy hor, kde je buď zavedená platba vstupného, nebo se používají sčítací technologie například v podobě turniketů. V roce 2023 si nejvíce turistů prohlédlo Adršpašské skály na Náchodsku. Téměř půl milionu příchozích však pro tuto lokalitu představuje poměrně velkou zátěž, neboť skalní město trpí ve špičkách přetíženými turistickými stezkami, zablokovanými příjezdovými cestami a nedostatečnou infrastrukturou. Obec Adršpach proto před několika lety přistoupila k regulaci množství návštěvníků a spustila online rezervační systém, který umožňuje vstup do skal maximálně čtyřem tisícům osob za den.

Velmi bohatou nabídku poskytují domácím i zahraničním turistům jeskynní systémy, jejichž návštěvnost pravidelně zjišťuje Správa jeskyní ČR. Prvenství dlouhodobě drží Punkevní jeskyně a Macocha, kam každoročně zavítá přes 200 tisíc obdivovatelů. Dno Macochy bylo v rámci návštěvního okruhu zpřístupněno již v roce 1914 a o sedm let později vyjely první lodě po podzemním úseku Punkvy. Kompletní vodní plavba, jak ji známe dnes, byla do provozu spuštěna v červenci 1933 po nutných stavebních úpravách, proražení tunelu, vybudování přístaviště a zavedení osvětlení. Většina odborníků se shoduje, že v dnešní době by podobné zásahy ve prospěch turismu byly značně problematické, pokud by byly vůbec možné.

Druhým nejnavštěvovanějším systémem jsou Koněpruské jeskyně (78 tisíc osob) následované Bozkovskými dolomitovými jeskyněmi (59 tisíc). Celkem je v Česku 14 jeskyní zpřístupněných veřejnosti. Společně si je vloni prohlédlo téměř 715 tisíc lidí. Pět jeskyní Moravského krasu se podílelo na celkové návštěvnosti ze 48 %.

POČTY PŘENOCOVÁNÍ V HROMADNÝCH UBYTOVACÍCH ZAŘÍZENÍCH V KRAJÍCH V ROCE 2023 (tis.)

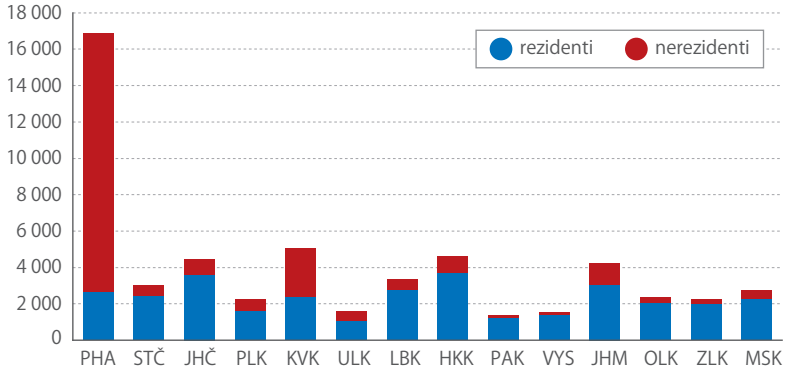

Zdroj: ČSÚ

HRADY, ZÁMKY, NEOBJEVENÉ SKVOSTY

Primát v kategorii hradů a zámků sice neotřesitelně patří Pražskému hradu, oblíbené jsou však desítky dalších objektů ve všech krajích. Mezi hrady se v roce 2023 nejlépe umístil Státní hrad a zámek Český Krumlov s 243 tisíci turistů, následovaný Karlštejnem (175 tisíc), Loktem (160 tisíc) a brněnským Špilberkem (130 tisíc). Zámkům vévodila Lednice (349 tisíc), Hluboká nad Vltavou (201 tisíc), Loučeň

NEJNAVŠTĚVOVANĚJŠÍ TURISTICKÉ CÍLE V ČESKÉ REPUBLICE V LETECH 2020–2023

			návštěvnost (tis. osob)			
název objektu	kategorie	kraj	2020	2021	2022	2023
Pražský hrad	hrady a zámky	hlavní město Praha	513	444	1 420	2 192
Lanová dráha na Petřín	lanové dráhy	hlavní město Praha	1 014	1 015	1 708	1 916
Zoologická zahrada hl. m. Prahy	zoo, zahrady a akvária	hlavní město Praha	852	963	1 419	1 358
AquaPalace Praha	zábavní turistické cíle	Středočeský kraj	537	618	968	1 105
Dolní oblast Vítkovice a Landek Park	sdružený turistický cíl	Moravskoslezský kraj	646	816	956	991
Muzejní komplex Národního muzea	sdružený turistický cíl	hlavní město Praha	237	381	887	974
Dolní Vítkovice	věda a technika	Moravskoslezský kraj	493	620	892	892
Aqualand Moravia	zábavní turistické cíle	Jihomoravský kraj	368	386	727	837
DinoPark ČR	sdružený turistický cíl	Plzeňský kraj	539	833	839	822
ZOO Zlín	zoo, zahrady a akvária	Zlínský kraj	506	624	799	771
Správa jeskyní ČR	sdružený turistický cíl	Středočeský kraj	529	476	682	714
Safari Park Dvůr Králové	zoo, zahrady a akvária	Královéhradecký kraj	451	544	669	673
Petřínská rozhledna	věže a rozhledny	hlavní město Praha	234	243	532	643
Zoologická zahrada Ostrava	zoo, zahrady a akvária	Moravskoslezský kraj	420	462	607	612
Pivovary a expozice Plzeňského Prazdroje	muzea a galerie	Plzeňský kraj	224	230	0	595
Staroměstská radnice	ostatní turistické cíle	hlavní město Praha	101	124	385	561
Židovské muzeum v Praze	sdružený turistický cíl	hlavní město Praha	126	142	408	553
Pivovar Plzeňský Prazdroj	věda a technika	Plzeňský kraj	0	*	467	528
Zoologická a botanická zahrada města Plzně	zoo, zahrady a akvária	Plzeňský kraj	372	477	513	497
Adršpašské skály	přírodní turistické cíle	Královéhradecký kraj	287	230	400	488

Zdroj: CzechTourism. Pozn.: Údaje označené * nejsou za daný rok k dispozici.

(183 tisíc), Pardubice (159 tisíc) a Dětenice (135 tisíc). Z hlediska dynamiky největší meziroční nárůst návštěvnosti zaznamenal státní hrad Kunětická hora na Pardubicku, kde se na jaře návštěvníkům poprvé otevřelo dosud nepřístupné severní křídlo hradního paláce. Navštívilo ho přes 42 tisíc turistů, tedy trojnásobek oproti roku 2022. Téměř trojnásobně většímu zájmu hostů se těšil také státní zámek Telč, který se na konci července 2023 otevřel po rozsáhlé obnově za téměř čtvrt miliardy korun. Do konce sezony ho stihlo navštívit 49 tisíc turistů. Zámek Telč se nově zařadil mezi památky s celoročním provozem.

Většinu objektů provozuje a chrání Národní památkový ústav. Na státní hrady, zámky a další památky v jeho správě zavítalo v roce 2023 celkově na 4,2 milionu lidí. Bylo to o 10 % více než v roce předchozím, nicméně na předcovidovou úroveň se zájem o prohlídky zatím nevrátil.

Zajímavou skupinu cílů tvoří neobjevené skvosty Česka. Jedná se o dosud méně známá místa, která stojí za prohlídku. Cílem jejich propagace je rozvíjení návštěvnosti různých koutů naší vlasti udržitelnou formou. Chebský hrad, hrad Strakonice nebo zámek v Moravském Krumlově se Slovanskou epopejí každý sám přivítal téměř 60 tisíc příchozích. Další desetitisíce osob viděly například Muzeum Českého ráje v Turnově, Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, poutní areál Mariánská Týnice a Klášter Plasy na Plzeňsku, Archeopark Chotěbuz-Podobora na Karvinsku, Benediktinské opatství sv. Václava v Broumově nebo zámky v Moravské Třebové či Plumlově na Prostějovsku. Objevovat méně známá místa a opomíjené krásy lze i v hlavním městě. Portál Kudy z nudy doporučuje navštívit Hvězdárnu Ďáblice, Rothmayerovu a Bílkovu vilu, Clam-Gallasův palác, Galerii Josefa Sudka nebo Dům U Zlatého prstenu s expozicí Praha Karla IV. Z přírodních zajímavostí pak potěší naučná stezka Vinořský park a Satalická bažantnice nebo obora kolem letohrádku Hvězda, kde se odehrála Bitva na Bílé hoře.

3krát

vyšší návštěvnost oproti roku 2022 zaznamenal hrad Kunětická hora.

JAK SE MĚŘÍ NÁVŠTĚVNOST?

Přehled sestavuje agentura CzechTourism ve spolupráci s krajskými koordinátory a destinačními společnostmi. V současné době obsahuje přes 1 500 položek, přesto není vyčerpávající a některé objekty v něm mohou chybět. Data vycházejí z údajů poskytnutých provozovateli jednotlivých turistických cílů o celkovém počtu registrovaných návštěvníků bez ohledu na to, zda jejich návštěva byla zpoplatněna. Za sdružený turistický cíl je považován soubor vzájemně nepropojených a geograficky různě umístěných objektů, a to i tehdy, mají-li jednotnou marketingovou značku, či jednoho provozovatele. Přehled neslouží k hodnocení komplexní výkonnosti jednotlivých cílů a provozovatelů.

Dokončené byty stále na dobré vlně

Mnohé uživatele statistiky nemile překvapil loňský meziroční pokles počtu dokončených bytů o 3,4 %, což je zhruba o 1 350 bytů méně. Byl ale rok 2023 opravdu tak neúspěšný?

SILVIE LUKAVCOVÁ
oddělení statistiky stavebnictví a bytové výstavby

Meziročně nejvíce poklesl počet dokončených bytů v nových rodinných domech, a to o téměř 6 %, a nedařilo se ani nástavbám, přístavbám a vestavbám. Zato úroveň výstavby v bytových domech zůstala téměř na úrovni roku 2022, když počet dokončených bytů stoupl o pět.

Z dlouhodobého pohledu rok 2023 špatný nebyl. V posledních letech se bytové výstavbě dařilo přiblížit k vrcholu z roku 2007 a i přes meziroční pokles zůstává loňský rok pátým nejúspěšnějším, u bytů v bytových domech se jedná dokonce o druhý nejúspěšnější rok.

NÁKLADY NA VÝSTAVBU 1 BYTU V ROCE 2023 (mil. Kč)

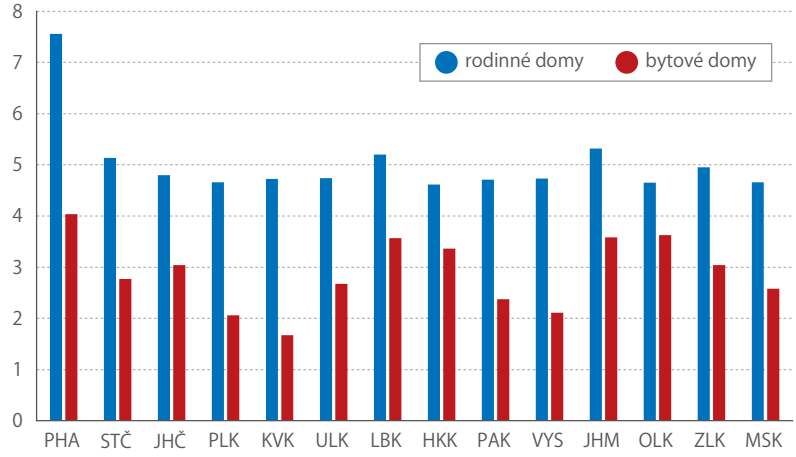

Zdroj: ČSÚ

Rozdíly mezi kraji jsou ale značné. O prvenství v počtu dokončených bytů se dlouhodobě přetahuje hlavní město Praha se Středočeským krajem. Struktura výstavby v obou regionech je ovšem odlišná. V Praze jako jediném kraji převládají byty v bytových domech, a to každoročně bez výjimky a velmi výrazně. Oproti tomu byty v rodinných domech zde každoročně představují jen desetinu z celkového počtu nových bytů. To Středočeský kraj je lídrem právě ve výstavbě rodinných domů, a jen nesměle se mu snaží přiblížit kraj Jihomoravský, kde ale každoročně dokončí v rodinných domech o polovinu méně bytů. Na opačném konci se, také již tradičně, ocitají kraje s nejmenší rozlohou. Proto není překvapivý ani dlouhodobě nižší počet dokončených bytů v krajích Karlovarském, Libereckém a Ústeckém.

BYTOVÉ DOMY

Stejně jako v předešlých letech se v bytových domech nejčastěji dokončovaly dvoupokojové byty. Průměrná doba výstavby jednoho bytu se oproti předešlému roku zkrátila o 8 měsíců na 33 měsíců. Přestože velikost bytů se výrazně nezměnila, vzrostly investiční náklady. To ale neplatilo ve všech krajích. Například v krajích Karlovarském a Pardubickém došlo k poklesu průměrných investičních nákladů na výstavbu jednoho bytu, a to i navzdory zvýšení velikosti. V Plzeňském kraji a v Kraji Vysočina také došlo k poklesu investičních nákladů, ale rozloha bytů meziročně poklesla. V ostatních krajích se náklady

na výstavbu zvýšily. Většina nově dokončených bytových domů v loňském roce měla zděnou nosnou konstrukci, u šesti domů s 69 byty použili stavebníci na výstavbu dřevo. Stále je více než polovina domů připojena na plyn, a stejně jako v předešlých letech je preferována energetická náročnost budovy B.

RODINNÉ DOMY

Rodinné domy představují nejčetnější kategorii výstavby nových bytů, každý druhý byt je právě v rodinném domě. Dlouhodobě nejoblíbenější je dispozice se čtyřmi nebo více obytnými místnostmi, v roce 2023 jich v této velikosti bylo více než 85 %. I zde stále převládá zděná nosná konstrukce, užití dřevěné konstrukce se v posledních letech ustálilo na 15 %. Připojení na plyn není u rodinných domů populární, bez připojení k plynovodní síti zůstalo 75 % nových domů. Převládá rovněž třída energetické náročnosti B, v posledních dvou letech ale nastal opětovný nárůst bytů v třídě C, právě na úkor velmi úsporné třídy B. Podíl nejúspornější třídy A se přiblížil k 10 %. Průměrná doba výstavby se jen mírně prodloužila, v loňském roce byla 40 měsíců. Vzrostly též investiční náklady na výstavbu, v průměru o 10 % na jeden byt. Velikost bytů se zvětšila také, ale jen o necelá 2 %. Jednoznačně lze říci, že náklady na výstavbu jednoho bytu vzrostly ve všech krajích, v některých krajích ale velikost bytů poklesla. A to konkrétně v Plzeňském, Jihomoravském a Olomouckém. Mezi jednotlivými kraji jsou značné rozdíly, co se týče nákladů i velikosti bytu. Zatímco v Praze bylo na jeden byt v rodinném domě potřeba vynaložit 7,6 mil. Kč, v Královéhradeckém a Olomouckém kraji to bylo 4,6 mil. Kč. Praha tedy výrazně převyšuje ostatní kraje. Praha s průměrnou plochou jednoho bytu 153 m² též vede žebříček velikosti, ale v tomto kritériu již ostatní kraje tolik nepřevyšuje. V Kraji Vysočina měly byty 150,2 m², nejmenší byty s průměrnou plochou 129,9 m² byly dokončeny v Plzeňském kraji.

PRŮMĚRNÁ UŽITNÁ PLOCHA 1 BYTU V ROCE 2023 (m²)

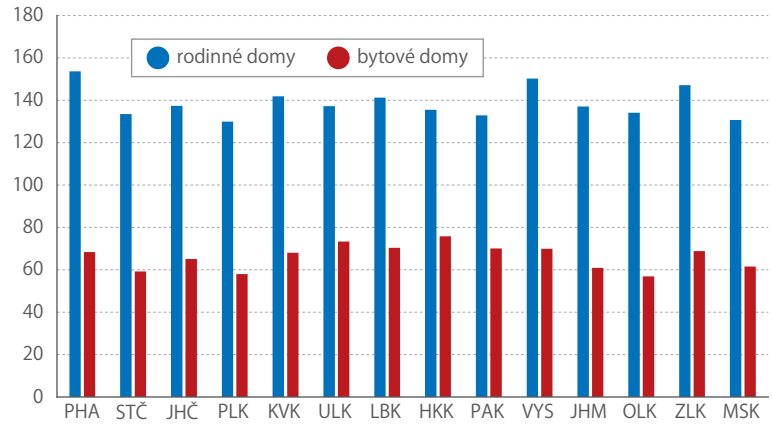

Zdroj: ČSÚ

STATISTIKA V KAPSE

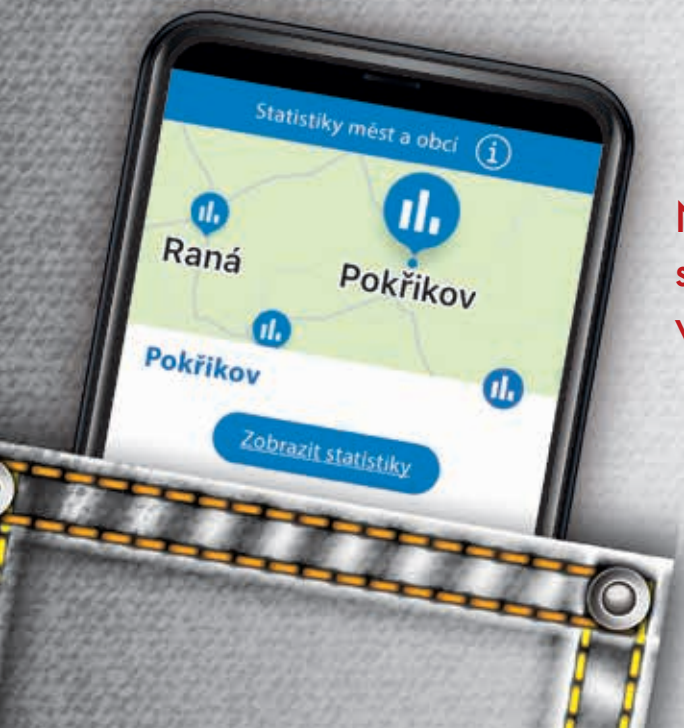

Nejnovější statistické ukazatele ve vašem mobilu

Každý den nové aktuální číslo dne

ČSÚ mobilní aplikace k dispozici zdarma

Google Play

App Store

Bez cizinců to už nepůjde

Příchod Ukrajinců se projevil ve všech profesích. Třebaže jich meziročně značně přibylo v těch nemanuálních, nejčastěji je stále najdeme v málo kvalifikovaných dělnických zaměstnáních.

DALIBOR HOLÝ
ředitel odboru statistiky trhu práce a rovných příležitostí

Ukrajinci jsou aktuálně nejpočetnější cizineckou skupinou na českém trhu práce, až na druhém místě jsou nyní Slováci. Třebaže ukrajinští pracovníci působí v České republice dlouhodobě, v posledních dvou letech situaci výrazně proměnil příchod válečných uprchlíků. Podle Informačního systému o průměrném výdělku (ISPV) vzrostl počet záznamů se státním občanstvím Ukrajiny za dva poslední roky o 86 %. Z největších cizineckých skupin pouze Bulharů drobně ubylo (o 3 %), naopak občanů Slovenska dále přibylo o 9 %. Nezdá se tedy, že by Ukrajinci vytěsňovali jiné zaměstnance ze zemí EU, spíše zaplňují volná místa na trhu práce.

KTERÉ PRÁCE VYKONÁVAJÍ UKRAJINCI?

Speciální zpracování ISPV za roky 2022 a 2023 dokázalo podrobněji rozkrýt, kam integrace uprchlické populace směřovala, protože lze data třídit podle státního občanství zaměstnance a sledovat změny v počtech. V třídění podle hlavních tříd Klasifikace zaměstnání CZ-ISCO nalezneme meziroční nárůst ve všech. V dělnických profesích je relativní hodnota paradoxně menší, jenže právě v nich byli ukrajinští pracovníci zastoupení ve značné míře již před válkou. V roce 2022 mělo zaměstnání v nemanuálních profesích jen 19 % ukrajinských zaměstnanců, o rok později 20 %. Relativně největší nárůst nastal v hlavní třídě úředníků (o 42 %), o třetinu se zvýšily počty u manažerských pozic i u specialistů, avšak šlo o velmi malé počty. Skutečně významný tak byl nárůst o 23 % u obsluhy strojů a zařízení, v případě žen šlo dokonce o 30 %, a o 28 % u pomocných a nekvalifikovaných pracovníků, v případě žen o 31 %. V těchto dvou hlavních třídách tak v roce 2023 pracovalo 63 % všech ukrajinských zaměstnanců a zaměstnankyň.

Tato situace se promítá i do podrobného třídění podle jednotlivých zaměstnání. Meziročně se zvýšily počty ukrajinských lékařů o 33 %, vývojářů softwaru o 40 %, všeobecných sester bez specializace o 17 %, a také odborných pracovníků v účetnictví či administrativě zhruba o třetinu, ale vždy se jedná o počty záznamů jen v řádu stovek. Mnohem významnější v absolutních číslech jsou zvýšení např. u kuchařů o 21 % na 2,3 tisíce, u prodavačů v prodejnách o 17 % na 3,5 tisíce, u zedníků o 6 % na 3,7 tisíce, u svářečů o 15 %

MEDIÁNY MEZD UKRAJINSKÝCH ZAMĚSTNANCŮ V ROCE 2023 (Kč)

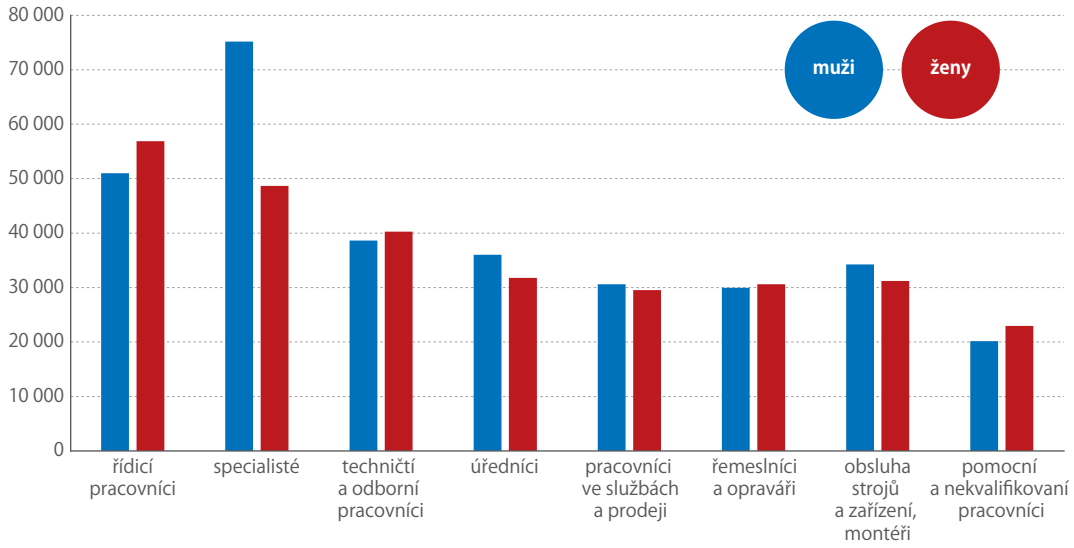

Zdroj: ČSÚ, SILC

na 1,5 tisíce, u nástrojařů o 21 % na 1,7 tisíce, u seřizovačů a obsluhy obráběcích strojů o 27 % na 1,9 tisíce a u mechaniků či opravářů zemědělských, průmyslových a jiných strojů či zařízení o 38 % na 1,1 tisíce.

Vůbec největší počet ukrajinských zaměstnanců pak byl vloni v různých profesích montážních dělníků. Těch bez rozlišení bylo 11,6 tisíce, a meziročně se jejich počet zvýšil o 27 %. U montážních dělníků elektrozařízení stoupl o 26 % na 6,3 tisíce a u mechanických zařízení o 29 % na 5,8 tisíce. Dále šlo o obsluhy strojů, kde např. u výroby potravin a příbuzných výrobků stouply počty o 11 % na 3,1 tisíce, u strojů na balení, plnění a etiketování o 13 % na 1,8 tisíce a u jiných stacionárních strojů a zařízení o 44 % na 1,3 tisíce. K tomu lze připočíst i řidiče. U nákladních automobilů, tahačů a speciálních vozidel se počet zvýšil meziročně o 14 % na 4,0 tisíce a u obsluhy vysokozdvižných a jiných vozíků dokonce o 21 % na 8,1 tisíce. Práce nejen v továrnách, ale i ve skladech je tedy u ukrajinských zaměstnanců velmi častá.

Vysoké počty Ukrajinců se objevují také v typicky mužské profesi dělníků v oblasti výstavby budov, kde přibylo 26 % na celkových 7,2 tisíce záznamů. Na druhé straně typicky ženskou profesí jsou pomocnice v kuchyni, jejichž počet narostl o vysokých 83 % na 1,1 tisíce. Ostatní pomocní pracovníci ve výrobě je profese s mírnou dominancí žen, jejich počet se zvýšil o 44 % na 6,5 tisíce. Výrazně více ženským zaměstnáním jsou potom uklízeči a pomocníci v hotelích, administrativních, průmyslových a jiných objektech, jejichž počet stoupl o 25 % na 5,5 tisíce. Pomocní manipulační pracovníci (kromě výroby) jsou pak poslední velmi často uváděná nekvalifikovaná zaměstnání, také s velkou převahou žen. Zde došlo k nárůstu o 7 % na 1,6 tisíce.

JAK SE LIŠÍ CIZINECKÉ SKUPINY

Ukrajinská zaměstnanecká populace v Česku se od ostatních cizineckých skupin odlišuje v tom, že v ní převládají ženy, je jich 51,6 %. To nalezneme pak už jen u násobně menší ruské skupiny (52,5 %). U českých zaměstnanců mají ženy podíl 46,4 %, u slovenských 39,1 %, u polských 37,8 %, u bulharských 32,1 %, u rumunských jen 31,6 % a u vietnamských 32,9 %. Lze zobecnit, že v (zejména krátkodobé) pracovní migraci do Česka drtivě převládají muži, zatímco integrace válečných uprchlíků je v tomto směru odlišná.

Ve srovnání s českými zaměstnanci jsou ti ukrajinští také v průměru mladší. Zatímco ze zaměstnanců s českým občanstvím je pouze 21,6 % mladších 35 let, z ukrajinských je to 35,7 %. To je však u zdejších cizineckých skupin takřka norma. Také v případě Slováků, Rumunů a Poláků jde zhruba o třetinu. Vietnamců je mladých 41 % a Rusů dokonce nadpoloviční většina – u těchto dvou skupin zaměstnanců je dokonce nejčastější věková kategorie 25–29 let. Pouze Bulhaři mají věkovou strukturu podobnou Čechům, do 34 let je jich jen 20 %, a nejvyšší počet najdeme také ve středním věku (45–49 let).

11,8 %

zaměstnaných Ukrajinců pracovalo v roce 2023 ve stavebnictví.

Pozoruhodné je rovněž srovnání podle toho, jaké má zaměstnanec vykázané vzdělání. U zaměstnanců s českým občanstvím je nejnižší podíl osob jen se základním či nedokončeným vzděláním (6,1 %), cizinecké skupiny jsou na tom zpravidla mnohem hůře. Nejvyšší podíl základního vzdělání (a jediný nadpoloviční) byl vykázán u zaměstnanců s vietnamským občanstvím (56,6 %). O něco menší zastoupení mají lidé se základním vzděláním mezi zaměstnanými Ukrajinci (41,5 %), dále Bulhary (39,9 %), Rumuny (35,2 %) a Poláky (28,9 %). Nízké podíly najdeme u Slováků (9,4 %) a Rusů (6,4 %). To může souviset s tím, že právě z těchto dvou států míří do Česka mnoho lidí studovat, a po škole zde zůstávají a vstupují na zdejší trh práce. Potvrzují to údaje o podílech vysoce vzdělaných zaměstnanců v jejich skupinách, které jsou naopak výrazně vyšší než ty české. Z Rusů mělo vysokoškolský stupeň vzdělání 41,1 %, a dalších 20,3 % mělo vyšší odborný či bakalářský. U Slováků se jednalo o 31,2 %, resp. 6,2 %, zatímco u českých občanů byly podíly pouze 18,6 % v případě vysokoškolského a 6,9 % u vyššího odborného a bakalářského stupně vzdělání. Mezi občany Ukrajiny, Polska, Bulharska a Rumunska jsou podíly vysokoškoláků 10–12 %, ve vietnamské komunitě dokonce jen 2,8 %.

Za poslední dva roky se tyto struktury příliš neproměnily, jen plošně poněkud ubylo zaměstnanců se středním vzděláním bez maturity. U Ukrajinců však došlo k výraznému nárůstu kategorie základní a nedokončené, z podílu 38,7 % na 41,5 %, což může souviset s tím, že se nově příchozím uprchlíkům automaticky neuznávají vysvědčení a diplomy. Jejich nostrifikace může trvat dlouho, a bez znalosti jazyka je využití kvalifikace obtížné.

Uvedené rozdíly se nejvýrazněji promítají do toho, v jakém odvětví zaměstnanci pracují. Výjimečnou skupinou jsou Rusové, kteří výrazně dominují v informačních a komunikačních činnostech, kde pracuje každý čtvrtý z nich. Je to osmkrát častější než u Čechů. Nadstandardně vysoký podíl Rusů také volí profesní, vědecké a technické činnosti (14,6 %), 2,4 % ruských zaměstnanců pracuje v bankách a pojišťovnách, a skoro každý dvacátý pracoval v nemovitostech. V těchto třech oborech tak pracují třikrát častěji než Češi. Naopak v zemědělství je nenajdeme a ve zpracovatelském průmyslu je sotva desetina z nich.

Takřka všechny ostatní cizinecké skupiny jsou přitom výrazně alokované právě do zpracovatelského průmyslu. Pro české zaměstnance je to též nejčastější volba, pracuje jich tam 26,2 %. Ovšem v případě Poláků je to 62,2 %, Bulharů 40,9 %, Ukrajinců 36,1 %, Rumunů 35,4 % a Slováků 26,5 %. Výjimkou jsou Vietnamci, kteří v tomto oboru mají podíl jen 23,9 % a z nadpoloviční většiny pracují v obchodě (52,5 %). Vysoký podíl Vietnamců (7,1 %) najdeme také v odvětví ubytování, stravování a pohostinství, překvapivý může být 1% podíl v těžbě a dobývání.

Vysoce nadprůměrné podíly pracujících mají všechny cizinecké skupiny v odvětví administrativní a podpůrné činnosti, což v sobě ukrývá agenturní

PODÍLY ZAMĚSTNANCŮ V ČESKU PODLE STÁTNÍHO OBČANSTVÍ V ROCE 2023 (%)

	Česko	Slovensko	Ukrajina	Polsko	Bulharsko	Rumunsko	Rusko	Vietnam	celkem
řídicí pracovníci	3,92	3,55	0,29	1,29	2,11	1,11	3,71	0,48	3,76
specialisté	16,21	25,14	4,11	7,63	6,75	9,97	40,01	2,28	16,11
techničtí a odborní pracovníci	23,58	20,41	4,49	7,65	5,39	8,79	20,24	2,59	22,55
úředníci	8,85	6,50	2,92	3,88	3,66	3,67	13,44	4,53	8,56
pracovníci ve službách a prodeji	13,67	7,98	8,62	1,18	7,76	2,39	8,85	45,08	13,23
kvalifik. pracovníci v zeměd., lesn. a ryb.	0,72	0,40	1,16	0,55	0,48	1,75	0,03	-	0,72
řemeslníci a opraváři	11,80	11,44	15,55	15,70	13,36	16,68	2,46	5,98	11,85
obsluha strojů a zařízení, montéři	14,76	18,45	42,06	54,96	46,32	39,99	7,04	25,85	16,24
pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	5,72	6,13	20,81	7,15	10,33	13,71	4,22	13,21	6,27

Zdroj: speciální zpracování ISPV

zaměstnávání převážně v továrnách, ale také v některých službách. Pracoval tam každý šestý Ukrajinec či Polák, dále zde najdeme 24 % Rumunů, 21,3 % Bulharů a 9,9 % Vietnamců. Dvojnásobný než Čechů je také podíl Slováků (7,6 %), jejichž struktura jinak nejvíce kopíruje poměry Čechů.

Ve stavebnictví měli v roce 2023 vysoký podíl Ukrajinci (11,8 %; a v roce 2021 byl ještě o 3 p. b. vyšší). Čechů v tomto oboru pracovalo jen 5,1 % a např. Poláků 1,1 %. Zdravotní a sociální péče je dominantní pro slovenské zaměstnance, mají tam podíl 10,1 %. Češi jsou v tomto oboru zastoupeni 8,8 %, ostatní cizinecké skupiny mají pod 5 %. Cizinci logicky velmi zřídka pracují ve veřejné správě, obraně, stejně jako ve vzdělávání; v těchto oborech najdeme jen nějaké Slováky. Desetina Rumunů pracuje v dopravě a skladování, ovšem mají též vysoký díl zaměstnanců v ICT (9,1 %), naopak velmi málo volí obchod, a podobně jako všechny ostatní cizinecké skupiny takřka nepracují v energetice. Peněžnictví a pojišťovnictví není častá volba cizinců, s výjimkou již zmíněných Rusů a Slováků, u nichž podíl 2,7 % převyšuje český o zhruba polovinu. Z ukrajinských pracovníků najdeme 3,8 % v zemědělství, kde je zaměstnáno i 2,1 % Rumunů. Pro ostatní cizince to však není častá volba.

CHYBĚLY BY DESÍTKY PROCENT ZAMĚSTNANCŮ

Rostoucí počty cizích zaměstnanců a také jejich výrazná alokace do určitých oborů způsobuje, že představa o jejich možném odchodu a využívání pouze domácí pracovní síly se stává katastrofickým scénářem. To je nejvýraznější pro velké skupiny, zejména pro Ukrajince.

Pokud se opět podíváme na konkrétní profese CZ-ISCO, pak ukrajinští pracovníci podle dat ISPV za rok 2023 tvořili 41 % dělníků v oblasti výstavby budov, dále 22 % z obsluhy strojů na balení, plnění a etiketování, 21 % zedníků, 20 % obsluhy strojů na úpravu vláken, dopřádání, navíjení, a 17% podíly měli v profesích montážních dělníků mechanických zařízení, obsluhy strojů na výrobu, úpravu textilních, kožených výrobků a montážních dělníků ostatních výrobků. Dále měl ukrajinské občanství zhruba každý desátý u dalších zaměstnání obsluhy strojů, a podobné to bylo i v jiných dělnických profesích.

Také např. u obsluhy v zařízeních rychlého občerstvení nebo mezi uklízeči to byl každý třináctý. Do úvahy je třeba také vzít to, že další pracovníci se mohou nacházet mimo rozsah zjišťování ISPV, protože to pokrývá pouze zaměstnance se standardní pracovní smlouvou, nikoli osoby pracující na dohody, švarcsystém apod. V konkrétním případě uklízeček je navíc také časté, že pracují na dohody nebo jsou agenturními pracovnicemi. Pak nemusejí být podle Klasifikace zaměstnání CZ-ISCO řádně okódovány, a ve výčtu se neobjevují. Vzhledem k tomu, že různé alternativní formy zaměstnávání jsou u cizinců častější než u Čechů, mohou být cizinci ve statistických přehledech podhodnoceni. Nepostradatelnost je u těchto pracovníků v každém případě velmi vysoká.

JSOU UKRAJINŠTÍ ZAMĚSTNANCI LACINĚJŠÍ?

Odpovědět na tuto otázku na závěr není triviální, protože nelze poměřovat celkové průměry či mediánové mzdy. Vždyť jsme si vysvětlili, že Ukrajinci pracují převážně na odlišných pracovních místech než Češi i jiné skupiny. Takové srovnání by dávalo asi stejný smysl, jako poměřování velikosti jablek a melounů. Mzdy je potřeba srovnávat na stejné pozici. Z dat ISPV lze získat za podmnožinu Ukrajinců smysluplné výsledky pro 68 jednotlivých zaměstnání, které lze porovnat s údaji za všechny zaměstnance.

Rozdíl mediánové mzdy skupiny Ukrajinců vůči celku se v různých profesích velmi liší, a to na obě strany. V některých zaměstnáních si Ukrajinci vydělali zhruba stejně, někde více, a jinde zase méně, než byl medián všech, což v méně početných skupinách nemůže být překvapením. Pokud si však tuto odchylku zprůměrujeme, pak vychází, že převládají taková zaměstnání, v nichž si Ukrajinci vydělali méně. Velikost odchylky je zhruba 5 %. Toto podhodnocení navíc nelze vysvětlit tím, že by méně pracovali, protože průměrný placený čas za měsíc je u Ukrajinců 174,2 hodiny, zatímco u všech zaměstnanců je 172,6 hodin. Ukrajinští zaměstnanci tedy odpracují mírně vyšší počet hodin, ale dostávají na srovnatelné pozici nižší mzdu.

Podíl výnosů z daní na HDP se v EU snížil

Podíl celkové sumy daní na HDP v EU klesl podruhé v řadě. Míra zdanění v Česku patří k nejnižším v EU.

KAROLÍNA ZÁBOJNÍKOVÁ
analytička ČSÚ

Podrobná data ročních národních účtů za rok 2023 přinesla také nové informace o objemu vybraných daní a jejich podílu na hrubém domácím produktu v jednotlivých zemích EU. Aby byl ukazatel napříč EU srovnatelný, jsou do celkového objemu daní zahrnuty daně a čisté sociální příspěvky. Celkový podíl daňových výnosů na HDP v Evropské unii loni dosáhl 40,0 % a oproti roku 2022 se snížil o 0,7 p. b. Podíl se snížil podruhé v řadě.

SNÍŽILY SE NĚKTERÉ SPOTŘEBNÍ DANĚ

Po období let 2013–2020, kdy se celkový výnos z daní k HDP držel na relativně stabilní úrovni, vedly následky pandemie a poté silná inflace ke změnám daňového zatížení v řadě evropských států. Za pozorovaným snížením celkového podílu daní na HDP v EU loni stály zejména daně z produkce a importu (loni odpovídaly 13,0 % HDP, v roce 2022 to bylo 13,5 %). Přesněji šlo o spotřební daně, které byly v řadě zemí sníženy ve snaze zmírnit dopady prudké inflace na spotřebitele (zejména u energetických produktů). Naopak v posledních letech mírně posílil podíl běžných daní z důchodů a jmění na HDP (na 13,1 % v roce 2023). Čisté sociální příspěvky loni v EU dosáhly 13,8 % HDP.

Nejvyšší podíl celkových daní na HDP loni měla Francie (45,6 %), následovaná Belgií (44,8 %) a Dánskem (44,1 %). Naopak nejnižší daňový výnos na HDP zaznamenalo Irsko (22,7 %), které si tuto pozici drží v celé poslední dekádě. Následovaly Rumunsko (27,0 %) a Malta (27,1 %) a pod hranicí 30 % bylo také Bulharsko (29,9 %). V Česku loni dosáhl celkový podíl daní na HDP 34,1 %. To v rámci EU představuje podprůměr. Oproti průměru EU je v Česku nižší výnos daní z produkce (10,0 % HDP) i běžných daní z důchodů a jmění (8,0 % HDP). V celkových daňových výnosech mají v Česku naopak výraznější roli čisté sociální příspěvky (15,3 % HDP).

CELKOVÝ OBJEM DANÍ A SOCIÁLNÍCH PŘÍSPĚVKŮ V ZEMÍCH EU V ROCE 2023 (v % HDP)

EVROPSKÁ UNIE 40,0 %

ČESKÁ REPUBLIKA 34,1 %

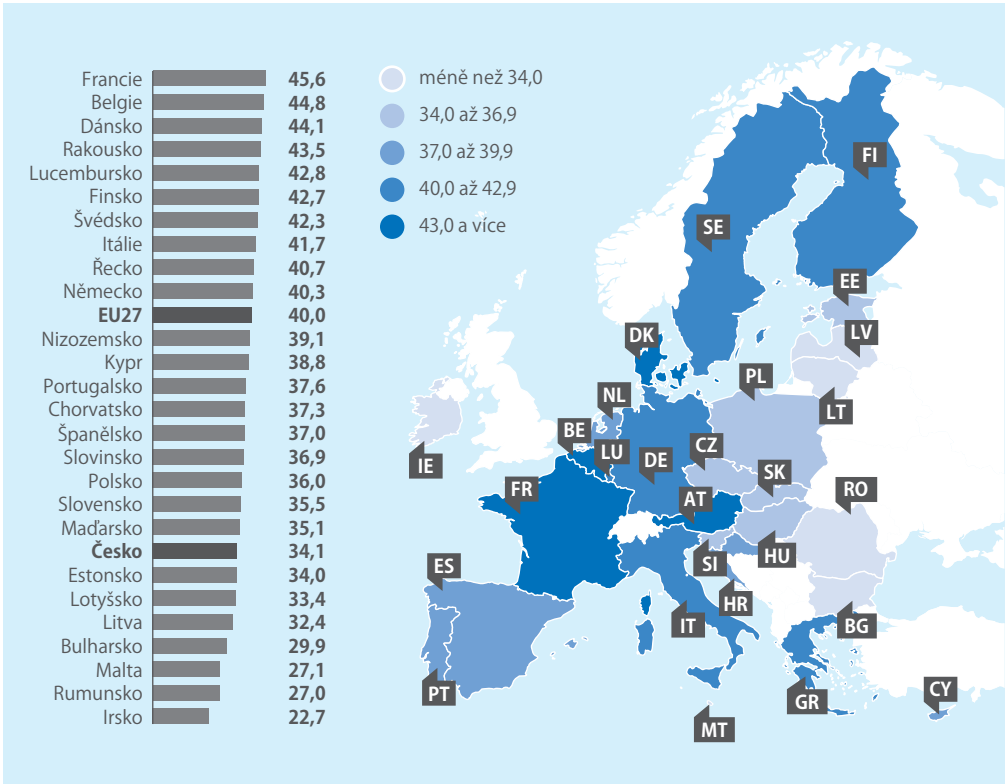

Zdroj: Eurostat

Slovenská štatistika a demografia

Představujeme vám slovenský recenzovaný vědecký časopis zaměřený na prezentaci moderních statistických a demografických metod a postupů.

V časopise, který vychází čtyřikrát ročně, jsou zveřejňovány analytické články, prognózy, stanoviska, diskusní příspěvky, recenze, rozhovory, informace a oznámení z různých oblastí statistiky (národní účty, produkční statistika, sociální statistika, statistika životního prostředí atd.) a demografie (demografická statistika, teoretické a metodologické základy demografie, historická demografie atd.), včetně sčítání lidu, domů a bytů jako podstatné části demografické statistiky.

Časopis je „open access“, což znamená, že veškerý obsah je zdarma, volně dostupný uživatelům na webových stránkách, při zachování všech pravidel autorství příspěvků a práv vydavatele.

Redakce přijímá příspěvky ve slovenštině, češtině a angličtině.

bit.ly/3XYZuW4

Kolik osob se v EU živí sportem?

V roce 2023 bylo ve sportovním odvětví v EU zaměstnáno 1,55 milionu osob, což představuje 0,76 % celkové zaměstnanosti.

V porovnání s rokem 2022 (1,51 mil.) se počet osob zaměstnaných ve sportovním odvětví zvýšil o 2,2 %.

Zaměstnanost ve sportovním odvětví se liší od celkové zaměstnanosti z hlediska věkového složení. Více než třetina (37,4 %) osob zaměstnaných ve sportu byla ve věku 15–29 let, což je více než dvojnásobek podílu, který byl v roce 2023 vykázán v celkové zaměstnanosti pro stejnou věkovou skupinu (17,4 %).

Věděli jste, že v roce 2023 byly třemi největšími partnery pro vývoz sportovních potřeb ze zemí Evropské unie USA, Švýcarsko a Spojené království? Podívejte se i na další části infografiky z dílny Eurostatu.

bit.ly/3Nsfhrs

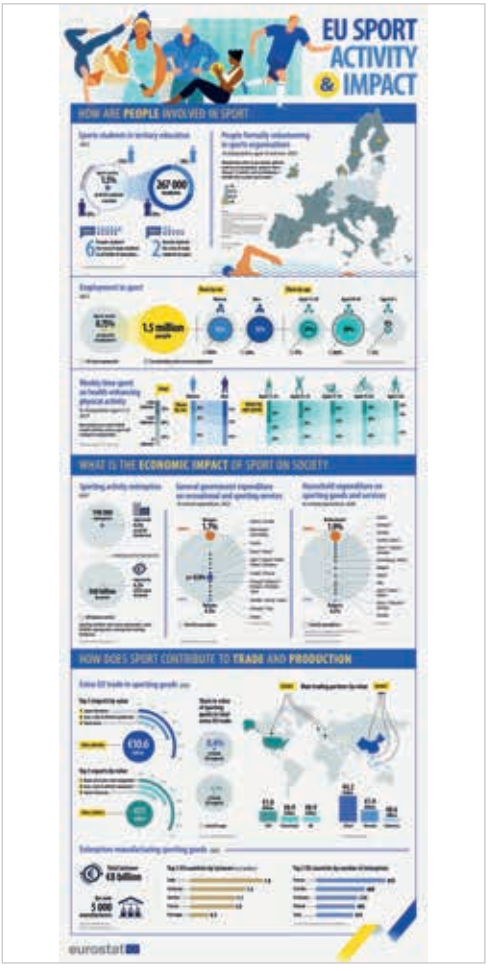

Bezpečnost potravin je věcí každého z nás

Bezpečnost potravin je víc než jen módní záležitost – je to zásadní aspekt pro zachování zdraví nás i našich blízkých. Co přesně ale obnáší?

Vyzkoušejte si kvíz o bezpečnosti potravin, který připravila Světová organizace pro výživu a zemědělství (FAO). Ověříte si své znalosti, získáte návod, jak s potravinami zacházet, aby byly bezpečné pro vás i pro ostatní.

Zjednodušeně řečeno, bezpečnost potravin spočívá v zajištění toho, aby nám potraviny, které jíme, neublížily. V podstatě platí, že pokud není potravina bezpečná, není to potravina.

bit.ly/3U6rHZS

Život dětí v Turecku pohledem statistiků

Turecký statistický úřad připravil 40stránkovou publikaci zaměřenou na nejmladší část populace.

Autoři se zaměřili na demografické charakteristiky, údaje o zdraví, vzdělání, chudobě, a neopominuli ani statistiky z trhu práce. To vše s cílem pomocí jednoduchých infografik představit život dětí ve věku 0–17 let.

Na konci roku 2023 žilo v Turecku více než 85 milionů obyvatel, z toho bylo více než 22 milionů mladších 18 let. V loňském roce vstoupilo do manželství 10,5 tisíce žen ve věku 16 a 17 let. Ze stejně starých mužů se jich oženilo 0,7 tisíce. Rozvod rodičů zažilo v loňském roce 171 tisíc dětí, z toho 25 % bylo svěřeno do péče otce. Mezi mladými ve věku 15–17 let je 16 % osob ekonomicky aktivních. Mezi těmi, kteří ještě navštěvují školu, je do ekonomické aktivity zapojeno 12 %, u těch, kteří v tomto věku již do školy nechodí, je podíl ekonomicky aktivních 32 %.

bit.ly/401x68t

O genderu, rozmanitosti a inkluzi do detailu

Kanadský statistický úřad připravil speciální webovou stránku, kde jsou soustředěny statistiky o rovnosti žen a mužů, diverzitě a inkluzi.

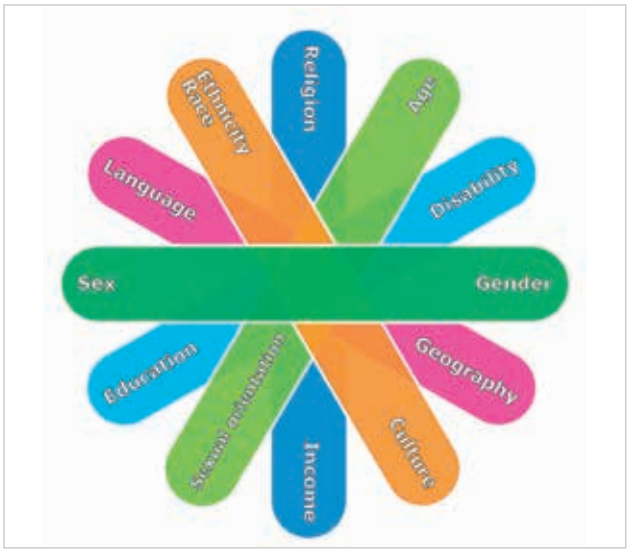

Hub umožňuje uživatelům dat snadněji najít různá mezisektorová data, analytické produkty a další informace.

Dezagregované údaje představují rozdělení velkých souborů dat na menší segmenty, jako je pohlaví, region, etnický původ nebo jejich kombinace, aby se odhalily základní trendy a rozdíly mezi jednotlivými segmenty a v rámci nich, které se v agregovaných údajích nemusí projevit. To vše samozřejmě při zachování anonymity údajů.

Kanadští statistici se v těchto datových sadách snaží postihnout rozdíl mezi pohlavím a genderem. Cílí i na další aspekty personální identifikace, jako jsou sexuální orientace, vzdělání, jazyk, rasa, etnický původ, náboženství, věk a zdravotní postižení, ale také příjem či místo pobytu.

bit.ly/4eKQRWd

Pramenné dílo ze Sčítání lidu, domů a bytů 2021

Vydavatel: Český statistický úřad

Český statistický úřad na svém webu elektronicky zveřejnil tradiční souhrnnou publikaci z posledního sčítání lidu, domů a bytů. Na přípravě a zpracování pracoval autorský kolektiv odboru statistiky obyvatelstva.

Publikace obsahuje základní údaje ze Sčítání 2021 a stručné tematické analýzy jednotlivých oblastí. Součástí jsou také kapitoly popisující právní rámec sčítání, přípravu a způsob provedení sčítání, změny oproti předchozím cenzům, kvalitu a rozpočet sčítání, zdroje dat a způsob jejich zpracování. V každé z patnácti textových kapitol bylo snahou autorů srozumitelně přiblížit konkrétní téma a zhodnotit a analyzovat výsledky sčítání za dané tematické oblasti. Přílohová část publikace se zaměřuje na datové tabulkové výstupy, které jsou přehledně zpracované za obyvatelstvo, domácnosti, domy a byty. V závěrečné části publikace jsou zveřejněny sčítací formuláře pro domácnost a pro osobu.

ELEKTRONICKÁ I TIŠTĚNÁ VERZE

Pramenné dílo je obvyklý diseminační produkt sčítání. Současná podoba této nejnovější verze do jisté míry navazuje na předchozí vydání, které se detailně věnovalo sčítání v roce 2011. K redukci obsahu a zapracování některých odlišností došlo především v části o historii sčítání. Součástí publikace tentokrát také nejsou žádné kartografické mapové výstupy. Ty si uživatelé mohou vyhledat v interaktivní podobě na Statistickém geoportálu (geodata.csu.gov.cz), který byl pro veřejnost spuštěn v červnu minulého roku.

Pramenné dílo v elektronické podobě je k dispozici na webových stránkách Českého statistického úřadu, dostupné je mimo jiné také přes záložku publikace na oficiálních stránkách sčítání (bit.ly/3XvmIny).

Zájemci o knižní vydání mohou publikaci nově získat také v tištěné podobě. Objednat ji lze pohodlně přes webové stránky nebo přes informační služby ČSÚ (infoservis@csu.gov.cz).

Od podzimu 2024 Český statistický úřad plánuje postupné vydávání podrobnějších tematických analýz z posledního sčítání.

PRŮVODCE PRÁVY PACIENTŮ

Vydavatel: Akademie věd ČR

Přehled legislativních předpisů zabývající se právy pacienta, shrnutí pacientských práv a povinností a rozbor specifických problémů souvisejících s poskytováním zdravotních služeb.

bit.ly/3SHyKaI

ZELENÁ ZPRÁVA 2023

Vydavatel: Ústav zemědělské ekonomiky a informací

Komplexní statistická prezentace a hodnocení vývoje českého zemědělství a potravinářství za období 2022 a 2023.

bit.ly/3AP2XP3

STATISTICKÁ ROČENKA Z OBLASTI DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ

Vydavatel: ČSSZ

Podrobný pohled na oblast důchodového pojištění doplněný základními informacemi demografického charakteru a údaji ilustrujícími některé fáze zpracování důchodové agendy.

bit.ly/3XvvnX3

V PŘÍŠTÍM VYDÁNÍ:

Statistika dluhů

Dluhy vládních institucí
Zadlužení domácností
Zadlužení podniků
Zahraniční dluhy Česka

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD

STATISTIKA&MY

MĚSÍČNÍK ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU 11–12/2024
ROČNÍK 14, vychází 10x ročně
ELEKTRONICKÁ VERZE ČASOPISU: statistikaamy.csu.gov.cz

ADRESA REDAKCE: Český statistický úřad,
Na padesátém 81, 100 82 Praha 10
telefon: 274 054 248, e-mail: redakce@csu.gov.cz

REDAKCE: Michal Novotný (šéfredaktor), Pavel Černý (vedoucí redaktor), Eva Henzlerová, Karolína Zábojníková, Jan Cieslar, Jan Ernest, Dalibor Holý, Pavel Hortig, Jiří Kamenický, Petr Musil, Jaroslav Sixta

REDAKČNÍ RADA: Ing. Marek Rojíček, Ph.D. (předseda RR), Ing. Bc. Eva Krumpová, MBA, doc. Ing. Jaroslav Sixta, Ph.D., Ing. Pavla Trendová, Ing. Petr Musil, Ph.D., Ing. Jan Ernest, Ing. Mgr. Martin Zelený, Ph.D., Ing. Petr Böhm, Ph.D., Ing. Petra Kuncová, Egor Sidorov, Ph.D., JUDr. Veronika Zavoralová, MBA, Ing. Jaromír Makovec, Mgr. Jana Nechvátalová, Mgr. Marcela Ernest Jindrová, B.A., Ing. Michal Novotný, Mgr. Jan Cieslar

LAYOUT ČASOPISU: Veronika Wölfelová, Jana Chocholoušová

GRAFICKÁ ÚPRAVA: Tomáš Kubašta, Veronika Wölfelová
JAZYKOVÁ KOREKTURA: Tamara Wölfelová, Erika Hanáčková
FOTOGRAFIE: archiv ČSÚ, shutterstock.com, Tereza Koutecká, freepik.com

TISK: Jiří Bartoš – SLON, spol. s r. o.

VYDAVATEL: Český statistický úřad, csu.gov.cz,
ISSN 1804-7149, ev. č. MK ČR E 1992

PODMÍNKY PRO VYUŽÍVÁNÍ A DALŠÍ ZVEŘEJŇOVÁNÍ INFORMACÍ Z ČASOPISU STATISTIKA & MY:
bit.ly/3ddicBp

KALENDÁŘ: Rychlé informace

LEDEN 2025

PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

3 PÁ

Čtvrtletní sektorové účty
(3. Q 2024)
Deficit a dluh vládních institucí
(3. Q 2024)

7 ÚT

Míry zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity
(11/2024)
Zahraniční obchod se zbožím
(11/2024)

9 ČT

Průmysl
(11/2024)
Stavebnictví
(11/2024)

13 PO

Indexy cen vývozu a dovozu zboží
(11/2024)
Indexy spotřebitelských cen – inflace
(12/2024)
Maloobchod
(11/2024)

17 PÁ

Indexy cen výrobců
(12/2024)

24 PÁ

Konjunkturální průzkumy
(1/2025)

31 PÁ

Míry zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity
(12/2024)
Předběžný odhad HDP
(4. Q 2024)

KOMUNÁLNÍ ODPAD

437 296
kovový odpad

20 642
ostatní

854 797
odpady živočišného a rostlinného původu

32 628
vyřazená zařízení

V Česku se vyprodukovalo
5 423 686
tun komunálního odpadu

871 335
nekovový odpad

v tom

- **396 357** Odpad z papíru a lepenky
- **166 283** Skleněný odpad
- **199 969** Odpadní plasty
- **69 898** Odpad ze dřeva
- **38 828** Textilní odpad

3 206 988
Směsné odpady

PRODUKCE KOMUNÁLNÍCH ODPADŮ (kg/obyvatele)

Rumunsko	Polsko	Estonsko	Rakousko	Dánsko	Lucembursko
303	364	373	803	802	721

PRODUKCE KOMUNÁLNÍCH ODPADŮ (kg/obyvatele)

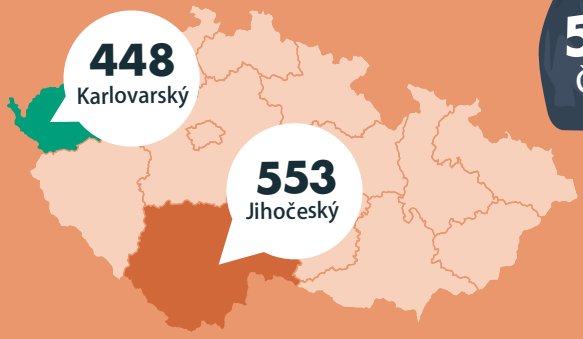

NAKLÁDÁNÍ S KOMUNÁLNÍMI ODPADY (v %)

46,4 odstraňování

53,6 využívání

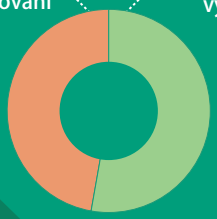

- **15,1** energetické využití
- **25,8** recyklace materiálu
- **12,5** kompostování
- **0,3** zasypávání
- **46,3** skládkování
- **0,1** spalování (bez energ. využití)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD

ZDROJ: ČSÚ, Eurostat
Data za rok 2022.